

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 12. januarja 2023 *

„Pritožba – Konkurenca – Omejevalni sporazumi – Sektor eurskih obrestnih izvedenih finančnih instrumentov – Sklep o ugotovitvi kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP – Manipulacija z medbančnimi referenčnimi obrestnimi merami Euribor – Izmenjava zaupnih informacij – Omejevanje konkurence zaradi cilja – Opredelitev – Upoštevanje pozitivnih učinkov na konkurenco – Enotna in trajajoča kršitev – ‚Mešani postopek‘, v katerem sta bila zaporedoma sprejeta sklep o poravnavi in sklep po končanem rednem postopku – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člen 41 – Pravica do dobrega upravljanja – Člen 48 – Domneva nedolžnosti“

V zadevi C-883/19 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 3. decembra 2019,

HSBC Holdings plc s sedežem v Londonu (Združeno kraljestvo),

HSBC Bank plc s sedežem v Londonu,

HSBC Continental Europe, nekdanja HSBC France, s sedežem v Parizu (Francija),

ki jih zastopajo C. Angeli, avocate, K. Bacon, KC, D. Bailey, barrister, M. Demetriou, KC, M. Giner, avocate, in M. Simpson, solicitor

pritožnice,

ob sodelovanju:

Crédit agricole SA,

Crédit agricole Corporate and Investment Bank,

s sedežem v Montrougeu (Francija), ki ju zastopajo J. Jourdan, J.-J. Lemonnier, A. Sieffert-Xuriguera in J.-P. Tran Thiet, avocats,

JPMorgan Chase & Co. s sedežem v New Yorku (Združene države),

JPMorgan Chase Bank, National Association s sedežem v Columbusu, Ohio (Združene države),

* Jezik postopka: angleščina.

ki ju zastopajo D. Das, N. English, N. French, N. Frey, solicitors, D. Heaton, barrister, A. Holroyd, D. Hunt, solicitors, M. Lester, KC, A. Ojukwu, solicitor, D. Piccinin, barrister, L. Ream, solicitor, D. Rose, KC, in B. Tormey, solicitor,

intervenientke v pritožbenem postopku,

druga stranka v postopku je:

Evropska komisija, ki jo zastopajo P. Berghe, M. Farley in F. van Schaik, agenti,

tožena stranka na prvi stopnji,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi K. Jürimäe (poročevalka), predsednica senata, M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen in M. Gavalec, sodniki,

generalni pravobranilec: N. Emiliou,

sodni tajnik: M. Longar, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 26. januarja 2022,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 12. maja 2022

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Družbe HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc in HSBC Continental Europe, nekdanja HSBC France (v nadaljevanju skupaj: družbe HSBC), s pritožbo predlagajo delno razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 24. septembra 2019, HSBC Holdings in drugi/Komisija (T-105/17, v nadaljevanju: izpodbijana sodba, EU:T:2019:675), s katero je to sodišče člen 2(b) Sklepa Komisije C(2016) 8530 final z dne 7. decembra 2016 o postopku na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva AT.39914 – Evrski obrestni izvedeni finančni instrumenti) (v nadaljevanju: sporni sklep) razglasilo za ničen, v preostalem pa tožbo zavrnilo.

Dejansko stanje

- 2 Splošno sodišče je dejansko stanje predstavilo v točkah od 1 do 29 izpodbijane sodbe. Za potrebe tega postopka ga je mogoče povzeti tako.
- 3 Evropska komisija je s spornim sklepom ugotovila, da so družbe HSBC kršile člen 101 PDEU in člen 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 52, str. 3, v nadaljevanju: sporazum EGP) s tem, da so od 12. februarja do 27. marca 2007 sodelovale pri enotni in trajajoči kršitvi, katere predmet je bilo izkrivljanje običajnega načina določanja cen na trgu eurskih obrestnih izvedenih finančnih

instrumentov („Euro Interest Rate Derivatives“ (EIRD)), vezanih na „Euro Interbank Offered Rate“ (Euribor) in/ali „Euro Over-Night Index Average“ (EONIA), ter jim v solidarno plačilo naložila globo v višini 33.606.000 EUR.

- 4 Skupina HSBC (v nadaljevanju: HSBC) je bančna skupina, ki med drugim posluje na področju investicijskega bančništva, financiranja in kapitalskih trgov. Družba HSBC Holdings, krovna družba skupine HSBC, je matična družba družbe HSBC France, ki je postala HSBC Continental Europe, ki je sama matična družba družbe HSBC Bank. Družbi HSBC France in HSBC Bank sta bili zadolženi za trgovanje z instrumenti EIRD. Družba HSBC France je bila odgovorna za sporočanje podatkov glede obrestnih mer odboru Euribor.
- 5 Bančna skupina Barclays, ki vključuje družbe Barclays plc, Barclays Bank plc, Barclays Directors Ltd, Barclays Group Holding Ltd, Barclays Capital Services Ltd in Barclays Services Jersey Ltd (v nadaljevanju: skupina Barclays), je 14. junija 2011 Komisijo na podlagi Obvestila Komisije o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah (UL 2006, C 298, str. 17) zaprosila za zaznamek ter jo obvestila o obstoju kartela v sektorju instrumentov EIRD in izrazila željo po sodelovanju s to institucijo. Skupini Barclays je bila 14. oktobra 2011 odobrena pogojna imuniteta.
- 6 Komisija je med 18. in 21. oktobrom 2011 opravila preglede v prostorih nekaterih finančnih institucij v Londonu (Združeno kraljestvo) in Parizu (Francija), med drugim v prostorih družb HSBC.
- 7 Komisija je 5. marca in 29. oktobra 2013 na podlagi člena 11(6) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 [ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) začela postopek za ugotavljanje kršitev proti družbam HSBC, skupini Barclays, družbama Crédit agricole SA in Crédit agricole Corporate and Investment Bank (v nadaljevanju skupaj: družbi Crédit agricole), družbam Deutsche Bank AG, Deutsche Bank Services (Jersey) Ltd in DB Group Services (UK) Ltd (v nadaljevanju skupaj: skupina Deutsche Bank), družbam JP Morgan Chase & Co., JP Morgan Chase Bank National Association in JP Morgan Services LLP (v nadaljevanju skupaj: družbe JP Morgan Chase), družbama Royal Bank of Scotland Group plc in the Royal Bank of Scotland Group plc (v nadaljevanju skupaj: skupina RBS) in družbi Société générale.
- 8 Skupina Barclays, skupina Deutsche Bank, družba Société générale in skupina RBS so izrazile pripravljenost za sodelovanje v postopku poravnave na podlagi člena 10a Uredbe Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101 PDEU] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81). Družbe HSBC, družbe Crédit agricole in družbe JP Morgan Chase so se odločile, da v postopku poravnave ne bodo sodelovale.
- 9 Komisija je 4. decembra 2013 v zvezi s skupino Barclays, skupino Deutsche Bank, družbo Société générale in skupino RBS sprejela Sklep C(2013) 8512 final v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 [PDEU] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva AT.39914, Evrski obrestni izvedeni finančni instrumenti (EIRD) (poravnava)) (v nadaljevanju: sklep o poravnavi), s katerim je ugotovila, da so te družbe s tem, da so sodelovale pri enotni in trajajoči kršitvi, katere predmet je bilo izkrivljanje običajnega načina določanja cen na trgu instrumentov EIRD, kršile člen 101 PDEU in člen 53 Sporazuma EGP.

Upravni postopek

- 10 Komisija je 19. marca 2014 družbam HSBC, družbam Crédit agricole in družbam JP Morgan Chase poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 11 Družbe HSBC so lahko dostopne dele spisa Komisije pregledale na DVD-jih, njihovi zastopniki pa so imeli dodaten dostop do spisa tudi v prostorih Komisije. Družbe HSBC so imele dostop tudi do obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki je bilo poslano strankam poravnave, do odgovorov teh strank in do sklepa o poravnavi.
- 12 Družbe HSBC so 14. novembra 2014 predložile pisne pripombe k obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in se izjavile na zaslišanju, ki je potekalo od 15. do 17. junija 2015.
- 13 Komisija je 6. aprila 2016 popravila sklep o poravnavi glede določitve zneska globe za družbo Société générale. Družbe HSBC so imele dostop do tega sklepa o popravku ter do korespondence v zvezi z njim ter do popravljenih finančnih podatkov, ki jih je predložila družba Société générale.

Sporni sklep

- 14 Komisija je 7. decembra 2016 sprejela sporni sklep.  len 1(b) in člen 2(b) tega sklepa se glasita:

„ len 1

Ta podjetja so kr ila  len 101 [PDEU] in  len 53 Sporazuma EGP, ker so v navedenih obdobjih sodelovala pri enotni in trajajoči kršitvi v zvezi z eurskimi obrestnimi izvedenimi finančnimi instrumenti. Ta kršitev, ki se je nanašala na celoten [Evropski gospodarski prostor (EGP)], je zajemala sporazume in/ali usklajena ravnanja, katerih cilj je bilo izkrivljanje ob ajnega poteka določanja elementov cen v sektorju eurskih obrestnih izvedenih finančnih instrumentov:

[...]

(b) [družbe HSBC] od 12. februarja 2007 do 27. marca 2007 [...]

 len 2

Zaradi kršitve iz člena 1 se naložijo te globe:

[...]

(b) [družbe HSBC], solidarno odgovorne: 33.606.000 EUR.“

Zadevni proizvodi

- 15 Zadevne kršitve se nanašajo na instrumente EIRD, torej na eurske obrestne izvedene finančne instrumente, vezane na Euribor ali EONIO.
- 16 Euribor je skupek referenčnih obrestnih mer, ki odražajo stroške medbančnih posojil, ki se pogosto uporabljajo na mednarodnih denarnih trgih. Opredeljen je kot obrestna mera, po kateri si izbrane evropske banke v euroobmočju med seboj ponujajo medbančne vezane vloge v eurih.

Izračuna se na podlagi povprečja dnevnih ponujenih cen izbora bank, v katerem je bilo v obdobju, na katero se nanaša sporni sklep, 47 izbranih bank – med drugim tudi banke, navedene v točki 7 te sodbe – pri čemer se te cene med 10.45 in 11.00 uro zjutraj pošljejo družbi Thomson Reuters kot agentu za izračune Združenja evropskih bank (ZEB). Banke prispevajo podatke za 15 različnih obrestnih mer Euribor z zapadlostjo od enega tedna do 12 mesecev. Obrestna mera EONIA ima enakovredno vlogo kot Euribor, vendar v zvezi z obrestnimi merami čez noč. Izračunava jo Evropska centralna banka (ECB) na podlagi povprečja obrestnih mer za nezavarovana („*unsecured*“) medbančna posojila istega odbora bank kot pri določanju Euribora.

- 17 Najpogostejši instrumenti EIRD so nestandardizirane obrestne terminske pogodbe („*forward rate agreements*“), obrestne zamenjave („*interest rate swaps*“), obrestne opcije in standardizirane obrestne terminske pogodbe („*futures*“).

Ravnanja, očitana družbam HSBC

- 18 Komisija je ravnanje, očitano bankam, navedenim v točki 7 te sodbe, v točki 113 obrazložitev spornega sklepa opisala tako:

„[Skupina] Barclays, [skupina] Deutsche Bank, [družbe JP Morgan Chase], [družba] Société générale, [družbe Crédit agricole], [družbe HSBC] in [družba] RBS so sodelovale pri vrsti dvostranskih stikov v sektorju instrumentov EIRD, ki so v bistvu obsegale te prakse med različnimi strankami:

- (a) občasno so nekateri trgovalci, zaposleni pri različnih udeležencih, sporočali in/ali prejeli informacije o željah glede izbire nespremenjene, nizke ali visoke obrestne mere Euribor za nekatere zapadlosti. Te želje so bile odvisne od njihovih trgovalnih pozicij/izpostavljenosti;
- (b) občasno so nekateri trgovalci različnih udeležencev drug drugemu sporočali in/ali drug od drugega prejeli druge podrobne informacije, ki niso bile javno znane/dostopne, o trgovalnih pozicijah ali namerah v zvezi s prihodnjimi podatki za Euribor za nekatere zapadlosti vsaj ene od svojih bank;
- (c) občasno so nekateri trgovalci preučevali tudi možnosti za uskladitev svojih trgovalnih pozicij glede instrumentov EIRD na podlagi takih informacij, kot so opisane v odstavkih (a) ali (b);
- (d) občasno so nekateri trgovalci preučevali tudi možnosti za uskladitev prihodnjih podatkov za Euribor vsaj ene od svojih bank na podlagi takih informacij, kot so opisane v točkah (a) ali (b);
- (e) občasno je vsaj eden od trgovalcev, ki so sodelovali pri takih pogovorih, stopil v stik z odgovornimi osebami za podatke za Euribor pri zadevni banki oziroma navedel, da bo tak stik vzpostavil, da bi jih pozval, naj agentu ZEB za izračun predložijo obrestne mere v določeni smeri ali višini;
- (f) občasno je vsaj eden od trgovalcev, ki so sodelovali v takih pogovorih, izjavil, da bo sporočil odziv oseb, odgovornih za posredovanje podatkov, pred rokom, ko je bilo treba agentu za izračun posredovati dnevne podatke za Euribor, ali pa je, če se je trgovalec o tem že pogovarjal z odgovorno osebo za posredovanje podatkov, take informacije navedene osebe posredoval trgovalcu druge stranke;

- (g) občasno je vsaj eden od trgovalcev posameznega udeleženca razkril trgovalcu drugega udeleženca druge podrobne in občutljive informacije o trgovalni ali cenovni strategiji svoje banke v zvezi z instrumenti EIRD.“
- 19 Komisija je v točki 114 obrazložitve spornega sklepa dodala, da so se „[p]oleg tega nekateri trgovalci, zaposleni pri različnih strankah, občasno pogovarjali o rezultatu določanja obrestne mere Euribor, vključno s podatki točno določenih bank, potem ko so bile tisti dan obrestne mere Euribor določene in objavljene“.
- 20 Komisija je menila, da so ta ravnanja del enotne in trajajoče kršitve.
- 21 Komisija je za utemeljitev te opredelitve na prvem mestu ugotovila, da imajo navedena ravnanja enoten gospodarski cilj, in sicer zmanjšanje denarnih tokov, ki bi jih udeleženci morali plačati v zvezi z instrumenti EIRD, ali povečanje denarnih tokov, ki bi jih morali prejeti. Na drugem mestu je menila, da so bila različna ravnanja del skupnega vzorca ravnanja, ker je bila v omejevalni sporazum vpletena stalna skupina oseb, ker so udeleženci pri svojih protikonkurenčnih ravnanjih delovali po zelo podobnem vzorcu in ker so se različni pogovori med udeleženci nanašali na tematike, ki so bile enake ali so se prekrivale, torej z enako ali skoraj enako vsebino. Na tretjem mestu je menila, da so bili trgovalci, ki so sodelovali pri protikonkurenčnih izmenjavah informacij, usposobljeni strokovnjaki, ki so bili ali bi morali biti seznanjeni s splošnim obsegom in bistvenimi značilnostmi omejevalnega sporazuma kot celote.
- 22 Po mnenju Komisije so družbe HSBC pri tej enotni in trajajoči kršitvi sodelovale, pri čemer je poudarila, da dvostranske izmenjave informacij s skupino Barclays že same po sebi pomenijo kršitev člena 101(1) PDEU.
- 23 Komisija je v zvezi s trajanjem navedenega sodelovanja družb HSBC kot začetek tega sodelovanja določila 12. februar 2007, kot konec pa 27. marec 2007.

Izračun zneska globe

– Osnovni znesek globe

- 24 Komisija je na prvem mestu glede določitve vrednosti prodaje bank, ki so sodelovale pri omejevalnem sporazumu, vrednost prodaje določila s približkom, ker se z instrumenti EIRD ne ustvarja prodaja v običajnem pomenu besede. Poleg tega je glede na okoliščine obravnavanega primera sklenila, da ne bo upoštevala približka na letni ravni, ampak približek, ki ustreza mesecem sodelovanja bank pri kršitvi. Opozorila je, da ni dolžna uporabiti matematične formule, ker ima pri določanju višine posamezne globe diskrecijsko pravico.
- 25 Komisija je menila, da je primerno kot približek upoštevati denarne prejemke na podlagi denarnih tokov, ki jih je vsaka banka prejela na podlagi svojega portfelja instrumentov EIRD, vezanih na vse zapadlosti Euribora in/ali EONIE in sklenjenih z nasprotnimi strankami s sedežem v EGP, pri tem pa uporabila enotni, 98,849-odstotni faktor znižanja.
- 26 Komisija je tako vrednost prodaje družb HSCB določila v višini 192.081.799 EUR.

- 27 Komisija je na drugem mestu glede teže kršitve upoštevala 15-odstotni faktor teže, ker se je kršitev nanašala na usklajevanje cen in sporazume o določitvi cen. K temu je dodala 3-odstotni faktor teže in se pri tem sklicevala na to, da se je omejevalni sporazum nanašal na celoten EGP in vplival na upoštevne obrestne mere za vse instrumente EIRD, ter na to, da so navedene eurske obrestne mere temeljnega pomena za harmonizacijo finančnih pogojev na notranjem trgu in za bančne dejavnosti v državah članicah.
- 28 Komisija je glede trajanja kršitve na tretjem mestu poudarila, da je trajanje sodelovanja vsakega udeleženca pri omejevalnem sporazumu upoštevala po „navzdol zaokroženem sorazmernem številu mesecev“, na podlagi česar je za družbe HSCB uporabila 0,08-odstotni množilni količnik.
- 29 Komisija je na četrtem mestu zato, ker je kršitev zajemala horizontalno določanje cen, prištela dodatni znesek v višini 18 % vrednosti prodaje, ki ga je opredelila kot „vstopno pristojbino“, da bi podjetja, ne glede na trajanje kršitve, odvrnila od sodelovanja pri takih ravnanjih.
- 30 Komisija je zato osnovni znesek globe družb HSCB določila v višini 37.340.000 EUR.

– *Končni znesek globe*

- 31 Komisija je ugotovila, da so imele družbe HSBC bolj obrobno ali manjšo vlogo pri kršitvi, ki je ni mogoče primerjati z vlogo glavnih akterjev, in ji je odobrila 10-odstotno znižanje osnovnega zneska globe. Zato je v členu 2(b) spornega sklepa tem družbam naložila globo v končnem znesku 33.606.000 EUR.

Tožba pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

- 32 Družbe HSBC so 17. februarja 2017 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložile tožbo za razglasitev delne ničnosti spornega sklepa.
- 33 Družbe HSBC so s tožbo hkrati vložile predloga za razglasitev ničnosti člena 1 in člena 2(b) spornega sklepa ter, podredno, predlog za spremembo zneska globe, naložene s tem členom 2(b).
- 34 Na prvem mestu, družbe HSBC so v utemeljitev predloga za razglasitev ničnosti člena 1 spornega sklepa in, podredno, člena 1(b) tega sklepa navedle pet tožbenih razlogov.
- 35 Ti tožbeni razlogi so se nanašali na:
- opredelitev Komisije, da gre za kršitev zaradi cilja (prvi tožbeni razlog);
 - opredelitev Komisije, da gre za enotno in trajajočo kršitev (drugi, tretji in četrti tožbeni razlog), natančneje ugotovitev Komisije, da je bilo tajno dogovarjanje med družbami HSBC in drugimi strankami del skupnega načrta z enotnim ciljem (drugi tožbeni razlog), zavestno sodelovanje družb HSBC pri uresničevanju tega cilja (tretji tožbeni razlog) in njihovo seznanjenost z ravnanjem drugih udeležencev kršitve (četrti pritožbeni razlog); in
 - kršitev domneve nedolžnosti in pravice do dobrega upravljanja ter pravice družb HSBC do obrambe, ker je bil sporni sklep sprejet po sklepu o poravnavi, v katerem je Komisija že sprejela stališče o sodelovanju teh družb pri zadevni kršitvi.

- 36 Splošno sodišče je v izpodbijani sodbi vse navedene tožbene razloge zavrnilo.
- 37 Kar zadeva prvi tožbeni razlog, ki se je nanašal na opredelitev, da gre za kršitev zaradi cilja v smislu člena 101(1) PDEU, je Splošno sodišče zavrnilo prvi del tega tožbenega razloga, s katerim se je izpodbijala ta opredelitev v zvezi z manipulacijo Euriborja z dne 19. marca 2007. V zvezi s tem je Splošno sodišče v točkah 93 in 94 izpodbijane sodbe presodilo, da Komisija ni napačno uporabila prava ali storila napake pri presoji s tem, da je navedla, da se je z vsemi ravnanji, opisanimi v točki 392 obrazložitve spornega sklepa, vključno z manipulacijo z dne 19. marca 2007, konkurenca omejevala tako, da je nastala asimetrična obveščenost udeležencev na trgu, ker so bili udeleženci kršitve na eni strani v boljšem položaju zato, ker so bili že vnaprej z določeno natančnostjo seznanjeni s tem, v kakšni višini bodo ali naj bi njihovi konkurenti v skladu s tajnim dogovorom določili Euribor, na drugi strani pa so bili seznanjeni s tem, ali je Euribor določen umetno ali ne.
- 38 Splošno sodišče je v zvezi z drugim delom tega tožbenega razloga, ki se je nanašal na opredelitev drugih ravnanj, očitanih družbam HSBC, kot kršitev zaradi cilja, najprej preučilo utemeljenost te opredelitve v zvezi z izmenjavami informacij o srednjih cenah in razsodilo, da Komisija ni storila napake z ugotovitvijo, da je bil cilj teh izmenjav informacij iz pogovorov z dne 14. in 16. februarja 2007 omejevanje konkurence. Nato je preučilo očitek, s katerim se je izpodbijala utemeljenost opredelitve izmenjav informacij o trgovalnih pozicijah kot omejitve zaradi cilja. Splošno sodišče je v bistvu razsodilo, da je bila velika večina pogovorov o trgovalnih pozicijah, pri katerih so sodelovali trgovalci družb HSBC, in sicer tistih z dne 12., 13. in 28. februarja ter 19. marca 2007, povezana z manipulacijo z Euriborom z dne 19. marca 2007, tako da jih je Komisija pravilno opredelila kot omejitev konkurence zaradi cilja. Nasprotno pa je Splošno sodišče ugotovilo, da za pogovora z dne 9. in 14. marca 2007 niti posamično niti skupaj ni mogoče šteti, da je bil njun cilj omejevanje konkurence v smislu člena 101(1) PDEU, ker se po eni strani ta pogovora nista nanašala na manipulacijo z Euriborom z dne 19. marca 2007 in po drugi strani se z njima ni tako zmanjšala ali odpravila negotovost na trgu, da bi Komisija lahko na podlagi tega sklepala o vplivu na običajen potek določanja elementov cen v sektorju instrumentov EIRD, ne da bi morala preizkusiti posledice tega pogovora.
- 39 Kar zadeva drugi, tretji in četrti tožbeni razlog, ki se nanašajo na opredelitev Komisije, da je kršitev enotna in trajajoča, je Splošno sodišče najprej zavrnilo drugi tožbeni razlog, s katerim se je izpodbijal obstoj „celovitega načrta“ z enotnim ciljem. Nato je preučilo četrti tožbeni razlog, s katerim se je izpodbijala seznanjenost družb HSBC s kršitvenim ravnanjem drugih udeležencev. V zvezi s tem je Splošno sodišče razlikovalo med manipulacijo z dne 19. marca 2007 in njeno morebitno ponovitvijo na eni strani ter drugimi ravnanji, ki jih je Komisija upoštevala kot del enotne in trajajoče kršitve, na drugi strani. V točki 273 izpodbijane sodbe je Splošno sodišče sklenilo, da je mogoče sodelovanje družb HSBC pri enotni in trajajoči kršitvi potrditi samo glede, na eni strani, njihovih lastnih ravnanj pri navedeni kršitvi in, na drugi strani, ravnanj drugih bank, ki so del manipulacije z dne 19. marca 2007 in njenega morebitnega ponavljanja. Nazadnje je Splošno sodišče zavrnilo tretji tožbeni razlog, ki se je nanašal na namen družb HSBC, da sodelujejo pri enotni in trajajoči kršitvi, ker je bil v zvezi z manipulacijo z dne 19. marca 2007 in njenim ponavljanjem iz dokazov, ki jih je predložila Komisija, jasno razviden namen sodelovanja pri enotni in trajajoči kršitvi.
- 40 Splošno sodišče je peti pritožbeni razlog, ki se je nanašal na napačno uporabo prava in bistveno kršitev postopka, v točkah od 283 do 293 izpodbijane sodbe zavrnilo kot brezpredmeten.

- 41 Na drugem mestu, družbe HSBC so navedle tožbeni razlog, s katerim so izpodbijale zakonitost člena 2(b) spornega sklepa, s katerim jim je Komisija naložila globo zaradi njihovega sodelovanja pri enotni in trajajoči kršitvi. Splošno sodišče je ocenilo, da je ta tožbeni razlog mogoče razdeliti na štiri dele, ker so te družbe izpodbijale, prvič, uporabo diskontiranih denarnih prejemkov pri določitvi vrednosti prodaje, drugič, uporabljeni faktor teže, tretjič, naloženi dodatni znesek in, četrtič, presojo olajševalnih okoliščin. Navedene družbe so primarno predlagale razglasitev ničnosti člena 2(b) spornega sklepa in, podredno, znižanje zneska globe, ki jim je bila naložena.
- 42 V okviru prvega dela tega tožbenega razloga so družbe HSBC Komisiji očitale, da je vrednost prodaje opredelila na osnovi njihovih denarnih prejemkov na podlagi instrumentov EIRD v obdobju kršitve, za katere je bil uporabljen 98,849-odstotni faktor. Splošno sodišče je menilo, da je ta del tožbenega razloga mogoče razdeliti na tri očitke, od katerih se je prvi nanašal na napačno uporabo diskontiranih denarnih prejemkov, drugi na napačno upoštevanje denarnih prejemkov na podlagi pogodb, sklenjenih pred začetkom sodelovanja družb HSBC pri kršitvi, in tretji na nezadostno obrazložitev 98,849-odstotnega faktorja znižanja, ki ga je uporabila Komisija.
- 43 Splošno sodišče je prvi in drugi očitek navedenega dela tožbenega razloga zavrnilo. Ugodilo pa je tretjemu očitku tega dela, ki se je nanašal na nezadostno obrazložitev 98,849-odstotnega faktorja znižanja, ki ga je uporabila Komisija, in je zato člen 2(b) spornega sklepa razglasilo za ničen, v preostalem pa tožbo zavrnilo.

Postopek pred Sodiščem in predlogi strank

- 44 Družbe HSBC s pritožbo Sodišču predlagajo, naj:
- razveljavi točko 2 izreka izpodbijane sodbe;
 - za ničen razglasi člen 1(b) spornega sklepa in, podredno, člen 1(b) v delu, v katerem se nanaša na sodelovanje družb HSBC pri enotni in trajajoči kršitvi po 19. marcu 2007, in
 - Komisiji naloži plačilo stroškov postopkov pred Splošnim sodiščem in Sodiščem.
- 45 Komisija Sodišču predlaga, naj pritožbo zavrne in družbam HSBC naloži plačilo vseh stroškov.
- 46 Predsednik Sodišča je s sklepoma z dne 16. julija 2020, HSBC Holdings in drugi/Komisija (C-883/19 P, EU:C:2020:561), ter HSBC Holdings in drugi/Komisija (C-883/19 P, neobjavljen, EU:C:2020:601), ugodil predlogom družb Crédit agricole in družb JP Morgan Chase, da se jim dovoli intervencija v podporo predlogom družb HSBC.
- 47 S sklepom predsednice tretjega senata Sodišča z dne 12. avgusta 2022 je bila družba JP Morgan Services LLP, v likvidaciji, izbrisana kot intervenientka v sporu. Od tega datuma je treba poimenovanje „družbe JP Morgan Chase“ razumeti tako, da označuje samo družbi JP Morgan Chase & Co. in JP Morgan Chase Bank, National Association.

Predlog za ponovno odprtje ustnega dela postopka

- 48 Po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca so družbe HSBC z dopisom z dne 8. julija 2022 predlagale ponovno odprtje ustnega dela postopka. Te družbe so v utemeljitev svojega predloga navedle, da ti sklepni predlogi vsebujejo dejanske napake oziroma se nanašajo na nekatere vidike te zadeve, o katerih bi bilo treba razpravljati, da bi Sodišče lahko dokončno odločilo v tej zadevi.
- 49 Spomniti je treba, da lahko Sodišče v skladu s členom 83 Poslovnika Sodišča po opredelitvi generalnega pravobranilca kadar koli odredi ponovno odprtje ustnega dela postopka, zlasti če meni, da zadeva ni dovolj razjasnjena, ali če stranka po koncu tega dela postopka navede novo dejstvo, ki je za odločitev Sodišča odločilno, ali če je v zadevi treba odločiti na podlagi trditve, o kateri stranke ali zainteresirani subjekti iz člena 23 Statuta Sodišča Evropske unije niso razpravljali.
- 50 V obravnavanem primeru pa Sodišče meni, da ima na voljo vse potrebne elemente za odločanje in da so bili ti elementi predmet razprave med strankami.
- 51 Glede trditve družb HSBC, da so v sklepnih predlogih generalnega pravobranilca dejanske napake, je treba spomniti, da Statut Sodišča Evropske unije in Poslovnik Sodišča strankam ne dajeta možnosti, da predložijo stališča v odgovor na sklepne predloge generalnega pravobranilca (sodba z dne 8. marca 2017, Viasat Broadcasting UK/Komisija, C-660/15 P, EU:C:2017:178, točka 13 in navedena sodna praksa).
- 52 Poleg tega iz člena 252, drugi odstavek, PDEU izhaja, da je dolžnost generalnega pravobranilca, da popolnoma nepristransko in neodvisno javno predstavi obrazložene sklepne predloge o zadevah, pri katerih je zahtevano njegovo sodelovanje, pri čemer Sodišče ni vezano niti na te sklepne predloge niti na njihovo obrazložitev. Zato nestrinjanje stranke z zadevnimi sklepnimi predlogi ne glede na vprašanja, ki se v njih obravnavajo, ne more biti razlog, ki bi upravičeval ponovno odprtje ustnega dela postopka (sodba z dne 8. marca 2017, Viasat Broadcasting UK/Komisija, C-660/15 P, EU:C:2017:178, točka 14 in navedena sodna praksa).
- 53 Sodišče glede na navedene ugotovitve in po opredelitvi generalnega pravobranilca meni, da ni treba odrediti ponovnega odprtja ustnega dela postopka.

Pritožba

- 54 Družbe HSBC ob podpori intervenientk v utemeljitev pritožbe navajajo šest pritožbenih razlogov, ki se v bistvu nanašajo, prvi na napačno uporabo prava v zvezi z učinki kršitve – s strani Komisije – domneve nedolžnosti ter načel dobrega upravljanja in spoštovanja pravice do obrambe, drugi na napačno uporabo prava pri opredelitvi predmeta manipulacije dne 19. marca 2007 kot kršitve zaradi cilja v smislu člena 101(1) PDEU, tretji na napačno uporabo prava, ker je Splošno sodišče pogovora o srednjih cenah z dne 14. in 16. februarja 2007 štelo za kršitvi zaradi cilja, četrti na izkrivljanje dokazov, ker je Splošno sodišče pogovora z dne 12. in 16. februarja 2007 obravnavalo kot kršitvi zaradi cilja, ne da bi preverilo njun namen, peti na napačno uporabo prava pri presoji, da so različna ravnanja, ki jih je ugotovila Komisija, zasledovala enotni cilj, in šesti na napačno uporabo prava pri presoji, da so družbe HSBC sodelovale pri enotni in trajajoči kršitvi, ki je vključevala ravnanja, ki v spornem sklepu niso opredeljena kot kršitvena ravnanja.

Prvi pritožbeni razlog

Trditve strank

- 55 Družbe HSBC ob podpori intervenientk trdijo, da je Splošno sodišče v točkah od 287 do 292 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo pri presoji petega tožbenega razloga za razglasitev ničnosti, ki se v bistvu nanaša na to, da je bil sklep o poravnavi sprejet ob kršitvi domneve nedolžnosti, pravice do dobrega upravljanja in pravice do obrambe, zlasti pravice do izjave.
- 56 Družbe HSBC pojasnjujejo, da je z zamaknjenim postopkom, ki ga je uporabila Komisija, nedvomno prišlo do prejudiciranja njihove odgovornosti in je tako nepopravljivo posegel v njihovo pravico do izjave. Zato naj bi morale Splošno sodišče člen 1(b) spornega sklepa razglasiti za ničen.
- 57 Splošno sodišče pa naj bi s tem, da je v točki 289 izpodbijane sodbe presodilo, da bi postopkovne nepravilnosti, na katere se sklicujejo družbe HSBC, lahko povzročile razglasitev ničnosti spornega sklepa le, če bi se dokazalo, da bi bila vsebina tega sklepa brez teh nepravilnosti drugačna, uporabilo napačno merilo.
- 58 V skladu s sodno prakso, ki izhaja iz sodbe z dne 16. januarja 2019, Komisija/United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23, točka 56), naj bi Splošno sodišče namreč moralo preveriti, ali je pomanjkanje objektivne nepristranskosti Komisije pomenilo, da so družbe HSBC izgubile možnost, čeprav majhno, da bi bolje pripravile svojo obrambo. Isto merilo naj bi bilo treba uporabiti pri preučitvi, ali sta bili spoštovani domneva nedolžnosti in pravica do dobrega upravljanja, določeni v členu 41(1), členu 47(1) in členu 48 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 59 Poleg tega naj bi pravica podjetja, da se njegove zadeve obravnavajo nepristransko, zahtevala, da Komisija skrbno in nepristransko preuči vse elemente obravnavanega primera. Če bi Splošno sodišče v obravnavanem primeru pravilno uporabilo navedeno merilo, naj bi moralo ugotoviti, da je pomanjkanje objektivne nepristranskosti Komisije v upravnem postopku odločilno vplivalo na sporni sklep. Splošno sodišče naj bi tako v točkah 289 in 292 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo.
- 60 Poleg tega v nasprotju s tem, kar naj bi izhajalo iz točke 291 izpodbijane sodbe, naj merilo, uporabljeno v točki 289 te sodbe, ne bi imelo nobene podlage v sodni praksi, ki izhaja iz sodbe z dne 16. decembra 1975, Suiker Unie in drugi/Komisija (od 40/73 do 48/73, 50/73, od 54/73 do 56/73, 111/73, 113/73 in 114/73, v nadaljevanju: sodba Suiker Unie, EU:C:1975:174).
- 61 Podredno, družbe HSBC menijo, da tudi ob predpostavki, da je Splošno sodišče v obravnavani zadevi uporabilo pravo merilo, bi bil sporni sklep, če ne bi prišlo do zatrjevanih postopkovnih nepravilnosti, vsebinsko drugačen. To naj bi bilo razvidno iz točk od 165 do 195 in od 263 do 274 izpodbijane sodbe, v katerih naj bi Splošno sodišče presodilo, da je Komisija v spornem sklepu storila vsebinske napake. Zaradi teh napak naj bi moralo Splošno sodišče člen 1(b) tega sklepa razglasiti za ničen.
- 62 Komisija meni, da je treba ta pritožbeni razlog zavrnil kot neutemeljen.
- 63 Prvič, Splošno sodišče naj bi pravilno uporabilo načelo objektivne nepristranskosti, ko je peti tožbeni razlog za razglasitev ničnosti družb HSBC zavrnilo kot brezpredmeten.

- 64 Splošno sodišče naj bi v točki 287 izpodbijane sodbe pravilno ugotovilo, da je vprašanje, ali sta morebitno pomanjkanje objektivne nepristranskosti Komisije in morebitna kršitev domneve nedolžnosti družb HSBC zaradi javnih izjav takratnega komisarja, pristojnega za politiko konkurence, ali sprejetja sklepa o poravnavi vplivala na zakonitost izpodbijanega sklepa, „povezano z vprašanjem, ali so ugotovitve iz navedenega sklepa ustrezno podprte z dokazi, ki jih je predložila Komisija“.
- 65 Zato, kot naj bi Splošno sodišče pravilno presodilo v točki 289 te sodbe, naj bi nepravilnost v zvezi z objektivno nepristranskostjo lahko povzročila razglasitev ničnosti sklepa le, „če se dokaže, da bi bila vsebina tega sklepa brez te nepravilnosti drugačna“.
- 66 Najprej, te ugotovitve naj bi bile skladne z načeli iz točk 90 in 91 sodbe Suiker Unie in noben razlog naj ne bi upravičeval odstopanja od teh načel. Tako naj bi bila pomembna le vsebina javnih izjav takratnega komisarja, pristojnega za politiko konkurence, in ne njihova oblika. Zato naj dejstvo, da je te izjave podal ta komisar oziroma da so bile te izjave podane v okviru sklepa o poravnavi, ne bi bilo upoštevno.
- 67 Dalje, v nasprotju s trditvami družb HSBC naj sodba z dne 16. januarja 2019, Komisija/United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23), v obravnavani zadevi ne bi bila upoštevna. Družbe HSBC naj bi pomešale kršitev objektivne nepristranskosti in obstoj ločene pravice podjetij do izjave pred sprejetjem končnega sklepa, ki se nanaša nanje. V obravnavanem primeru naj bi bila pravica do obrambe družb HSBC v celoti spoštovana, saj naj ne bi bilo sporno, da jim je Komisija poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, da so imele popoln dostop do spisa in da so imele možnost predstaviti svoje stališče pred sprejetjem spornega sklepa.
- 68 Nazadnje, v nasprotju s trditvami družb HSBC naj bi bilo vprašanje, ali bi bil sporni sklep drugačen, če ne bi bilo sklepa o poravnavi, dejansko vprašanje, ki naj ne bi bilo upoštevno za presojo, ali je Splošno sodišče uporabilo ustrezno pravno merilo za določitev posledic domnevnega pomanjkanja objektivne nepristranskosti. Tako naj bi bila ugotovitev iz točke 289 izpodbijane sodbe dejanska ugotovitev, ki naj je v fazi pritožbe ne bi bilo mogoče izpodbijati, tako da naj bi bili očitki, ki so jih družbe HSBC navedle v zvezi s to ugotovitvijo, nedopustni. Poleg tega Komisija meni, da sporni sklep, če ne bi bilo sklepa o poravnavi, nikakor ne bi bil drugačen.
- 69 Drugič, Komisija naj bi spoštovala tako svojo obveznost objektivne nepristranskosti kot domnevo nedolžnosti družb HSBC, ko je pred sprejetjem spornega sklepa sprejela sklep o poravnavi.
- 70 Na prvem mestu, načelo domneve nedolžnosti naj ne bi prepovedovalo „mešanega“ postopka kot takega, kar naj bi družbe HSBC v pritožbi izrecno priznale. To ugotovitev naj bi poleg tega potrjevala veljavna zakonodaja in upoštevna sodna praksa Sodišča in Splošnega sodišča. Poleg tega naj sklep o poravnavi ne bi vseboval nobene ugotovitve o odgovornosti niti nobenega elementa, ki bi posegal v položaj družb HSBC.
- 71 Na drugem mestu, sklicevanja na družbe HSBC v sklepu o poravnavi naj bi bilo treba presojati glede na procesna jamstva, zagotovljena v poznejši fazi postopka. Tem družbam pa naj bi bila pred sprejetjem spornega sklepa zagotovljena vsa ustrezna jamstva, vključno z domnevo nedolžnosti in poštenim sojenjem.

Presoja Sodišča

- 72 Družbe HSBC ob podpori intervenientk s prvim pritožbenim razlogom trdijo, da je Splošno sodišče v točkah od 287 do 292 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo, ker je tožbeni razlog v zvezi s kršitvijo domneve nedolžnosti ter pravice do dobrega upravljanja in spoštovanja pravice do obrambe zavrnilo kot brezpredmeten.
- 73 Natančneje, družbe HSBC trdijo, da je Splošno sodišče uporabilo napačno pravno merilo, ker je zlasti v točki 289 te sodbe presodilo, da lahko zatrjevane nepravilnosti, natančneje nepravilnosti, povezane z domnevnim pomanjkanjem objektivne nepristranskosti Komisije, povzročijo razglasitev ničnosti spornega sklepa le, če se dokaže, da bi bila vsebina tega sklepa brez teh nepravilnosti drugačna.
- 74 Najprej je treba zavrniti trditve Komisije, ki se nanašajo na nedopustnost nekaterih trditev, navedenih v utemeljitev tega pritožbenega razloga, v delu, v katerem se nanašajo na izpodbijanje dejanske presoje, ki jo je opravilo Splošno sodišče. Iz besedila tega pritožbenega razloga in vseh trditev, navedenih v njegovo utemeljitev, je namreč jasno razvidno, da družbe HSBC izpodbijajo pravno merilo, ki ga je Splošno sodišče uporabilo za zavrnitev petega tožbenega razloga za razglasitev ničnosti, kar je pravno vprašanje.
- 75 V zvezi s petim tožbenim razlogom za razglasitev ničnosti je treba opozoriti, da so družbe HSBC z njim pred Splošnim sodiščem trdile, da je treba sporni sklep razglasiti za ničen, ker je Komisija pri sprejetju sklepa o poravnavi kršila domnevo nedolžnosti ter pravico do dobrega upravljanja in pravico do obrambe.
- 76 V zvezi s tem je treba opozoriti, da mora Komisija med upravnim postopkom spoštovati temeljne pravice zadevnih podjetij. V ta namen je treba načelo nepristranskosti, ki izhaja iz pravice do dobrega upravljanja, razlikovati od načela domneve nedolžnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točki 58 in 59).
- 77 V skladu s pravico do dobrega upravljanja, določeno v členu 41 Listine, ima vsakdo med drugim pravico, da institucije Evropske unije njegove zadeve obravnavajo nepristransko. Ta zahteva po nepristranskosti zajema subjektivno nepristranskost v smislu, da noben član zadevne institucije, ki vodi postopek v zadevi, ne sme biti pristranski in ne sme imeti osebnih predsodkov, ter objektivno pristranskost v smislu, da mora institucija zagotoviti ustrezna jamstva, da se v zvezi s tem izključi vsak upravičen dvom (glej v tem smislu sodbo z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija (C-440/19 P, EU:C:2021:214, točka 58 in navedena sodna praksa).
- 78 Kar zadeva domnevo nedolžnosti, je ta splošno načelo prava Evropske unije, ki je določeno v členu 48(1) Listine. To načelo se glede na naravo zadevnih kršitev ter naravo in stopnjo strogosti z njimi povezanih sankcij uporablja za postopke v zvezi s kršitvami pravil o konkurenci, ki veljajo za podjetja in na podlagi katerih se lahko naložijo globe ali periodične denarne kazni (glej v tem smislu sodbo z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točki 59 in 60 ter navedena sodna praksa).
- 79 V skladu s členom 48 Listine v povezavi s členom 6(2) in (3) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP), ki jo je treba v skladu s členom 52(3) Listine upoštevati pri razlagi tega člena 48, je domneva nedolžnosti kršena, če sodna odločba ali izjava nosilca uradne funkcije, ki se nanaša na obdolženo osebo, vsebuje jasno izjavo – brez pravnomočne obsodbe – da je zadevna oseba storila

zadevno kaznivo dejanje. V tem okviru je treba poudariti pomembnost izbire izrazov, ki jih uporabijo sodni organi, in posebnih okoliščin, v katerih so bili ti uporabljeni, ter narave in okvira zadevnega postopka (glej v tem smislu sodbo z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točki 61 in 62 ter navedena sodna praksa).

- 80 V sestavljenih kazenskih postopkih, v katerih se obravnava več osumljencev, ki jim ni mogoče soditi skupaj, je nujno, da pristojno sodišče, da bi presodilo krivdo obdolžencev, navede sodelovanje tretjih oseb, ki se jim lahko pozneje sodi ločeno. Če pa je treba predložiti dejstva v zvezi z vpletenostjo tretjih oseb, bi se moralo zadevno sodišče izogniti temu, da bi se posredovalo več informacij, kot je potrebno za presojo pravne odgovornosti oseb, ki so obtožene v postopku pred njim. Poleg tega je treba obrazložitev sodnih odločb oblikovati tako, da se prepreči morebitna prezgodnja sodba o krivdi zadevnih tretjih oseb, ki bi lahko ogrozila pravično obravnavo obtožb proti tem v okviru ločenega postopka (sodba z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točka 63 in navedena sodna praksa).
- 81 V obravnavanem primeru je Splošno sodišče v točkah od 283 do 286 izpodbijane sodbe v bistvu opozorilo na načelo domneve nedolžnosti in pravico do dobrega upravljanja, v skladu s sodno prakso, povzeto v točkah 77 in 78 te sodbe.
- 82 V točki 287 izpodbijane sodbe je ugotovilo, da je vprašanje, ali je morebitno pomanjkanje objektivne nepristranskosti Komisije, ki bi lahko izhajalo iz kršitve načela domneve nedolžnosti družb HSBC pri sprejetju sklepa o poravnavi, vplivalo na zakonitost spornega sklepa, povezano z vprašanjem, ali so ugotovitve iz zadnjenavedenega sklepa ustrezno podprte z dokazi, ki jih je predložila Komisija.
- 83 V tem okviru je Splošno sodišče v točkah 289 in 291 te sodbe ob sklicevanju med drugim na sodbo Suiker Unie razsodilo, da lahko nepravilnost v zvezi z morebitnim pomanjkanjem objektivne nepristranskosti Komisije povzroči razglasitev ničnosti navedenega sklepa le, če se dokaže, da bi bila vsebina tega sklepa brez te nepravilnosti drugačna.
- 84 V točki 289 navedene sodbe je ugotovilo, da je bilo v obravnavanem primeru v okviru celovitega nadzora nad upoštevnostjo obrazložitve navedenega sklepa ugotovljeno, da je Komisija – razen vidikov, navedenih v točki 288 izpodbijane sodbe – pravno zadostno dokazala sodelovanje družb HSBC pri zadevni kršitvi. Zato je Splošno sodišče ugotovilo, da nič ne kaže na to, da bi bila vsebina spornega sklepa kaj drugačna, če sklep o poravnavi ne bi bil sprejet pred spornim sklepom, in tožbeni razlog, povzet v točki 75 te sodbe, zavrnilo kot brezpredmeten.
- 85 Vendar je bilo pri tem razlogovanju dvakrat napačno uporabljeno pravo.
- 86 Po eni strani Splošno sodišče ni upoštevalo razlikovanja, navedenega v točki 76 te sodbe, med domnevo nedolžnosti in pravico do dobrega upravljanja, saj je, kot je razvidno iz točke 287 in naslednjih izpodbijane sodbe, trditve družb HSBC v zvezi s kršitvijo domneve nedolžnosti obravnavalo zgolj z vidika pomanjkanja objektivne nepristranskosti Komisije. Kot pa je razvidno iz točke 77 te sodbe, je zahteva po objektivni nepristranskosti le eden od vidikov pravice do dobrega upravljanja.
- 87 Po drugi strani je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo tudi s tem, da je v bistvu menilo, da bi lahko nepravilnosti v zvezi z domnevo nedolžnosti v okviru sprejetja sklepa o poravnavi povzročile razglasitev ničnosti spornega sklepa le, če bi se dokazalo, da bi bila vsebina spornega sklepa brez teh nepravilnosti drugačna.

- 88 Domneva nedolžnosti, ki se razlaga v smislu, navedenem v točkah 79 in 80 te sodbe, namreč velja tudi, kadar Komisija v zvezi z enim samim omejevalnim sporazumom zaporedoma sprejme dva sklepa, ki imata različne naslovnike, po izvedbi dveh ločenih postopkov, in sicer, prvič, sklep, sprejet po koncu postopka poravnave in naslovljen na podjetja, ki so sklenila poravnavo, in drugič, sklep, sprejet po koncu rednega postopka in naslovljen na druga podjetja, ki so sodelovala pri omejevalnem sporazumu (glej v tem smislu sodbo z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točka 64).
- 89 V takem primeru, ki je opredeljen kot „mešani“ postopek, ki vodi do sprejetja zaporednih sklepov, je namreč lahko objektivno nujno potrebno, da Komisija v sklepu, s katerim se konča postopek poravnave, obravnava nekatera dejstva in ravnanja udeležencev zatrjevanega omejevalnega sporazuma, zoper katere se vodi redni postopek. Vendar mora Komisija v sklepu, s katerim se konča postopek poravnave, zagotoviti, da se ohrani domneva nedolžnosti podjetij, ki so zavrnila poravnavo in zoper katera se vodi redni postopek (glej v tem smislu sodbo z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točka 65).
- 90 Da bi sodišče Unije preverilo, ali je Komisija spoštovala domnevo nedolžnosti, mora preučiti sklep, s katerim se je končal postopek poravnave, in njegovo obrazložitev v celoti ob upoštevanju posebnih okoliščin, v katerih je bil sprejet. Vsako izrecno sklicevanje na neobstoje odgovornosti drugih udeležencev domnevnega omejevalnega sporazuma v določenih odstavkih tega sklepa bi bilo namreč brez smisla, če bi bilo mogoče druge odstavke tega sklepa razumeti kot prezgodnji izraz njihove odgovornosti (sodba z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točka 66).
- 91 Iz tega sledi, da Splošno sodišče, ker so se družbe HSBC pred njim sklicevale na kršitev domneve nedolžnosti zaradi sprejetja sklepa o poravnavi, ne bi smelo zgolj zavrniti teh trditev kot brezpredmetne, ker ni bilo dokazano, da bi bila vsebina spornega sklepa brez zatrjevanih nepravilnosti drugačna.
- 92 Ob upoštevanju tega, kar je bilo navedeno v točki 90 te sodbe, bi torej Splošno sodišče moralo preučiti sklep, s katerim se je končal postopek poravnave, in njegovo obrazložitev v celoti, ob upoštevanju posebnih okoliščin, v katerih je bil sprejet, da bi preverilo, ali je ta sklep, kot so trdile družbe HSBC, mogoče razumeti kot prezgodnji izraz njihove odgovornosti.
- 93 Zato je Splošno sodišče s tem, da je menilo, da bi lahko nepravilnosti v zvezi z domnevo nedolžnosti v okviru sprejetja sklepa o poravnavi povzročile razglasitev ničnosti spornega sklepa le, če bi se dokazalo, da bi bila vsebina spornega sklepa brez teh nepravilnosti drugačna, uporabilo napačno merilo, zaradi katerega ni preučilo, ali je sprejetje sklepa o poravnavi ogrozilo spoštovanje domneve nedolžnosti v okviru postopka, v katerem je bil sprejet sporni sklep.
- 94 V zvezi s tem Komisija ne more trditi, da je bil pristop Splošnega sodišča v izpodbijani sodbi v skladu s sodno prakso Sodišča, ki izhaja med drugim iz sodbe Suiker Unie.
- 95 Kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 60 do 62 sklepnih predlogov, kršitev načela nepristranskosti in domneve nedolžnosti s strani Komisije v okviru „mešanega“ postopka, obravnavanega v tej zadevi, namreč pomeni dovolj resno kršitev, ki lahko povzroči neveljavnost celotnega postopka, v katerem je bil sprejet sporni sklep. Take nepravilnosti, katere posledica je kršitev temeljnih pravic zadevnih podjetij, zagotovljenih v okviru tega postopka, ni mogoče

primerjati z vrsto kršitev, katerih resnost najverjetneje ne bi imela velikega vpliva na končno odločitev, kot je bila kršitev v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Suiker Unie, ki se poleg tega ni nanašala na „mešani“ postopek.

- 96 Splošno sodišče se torej ni moglo izogniti obveznosti preučitve sklepa o poravnavi – sicer bi se poseglo v vsebino domneve nedolžnosti – da bi ugotovilo, ali je ta sklep v skladu s tem načelom, ker ni bilo dokazano, da bi bila vsebina spornega sklepa brez sklepa o poravnavi drugačna.
- 97 Glede na zgoraj navedeno je treba prvemu pritožbenemu razlogu ugoditi.

Drugi pritožbeni razlog

Trditve strank

- 98 Družbe HSBC ob podpori intervenientk trdijo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, da je ugotovilo, da poskus manipulacije zapadlosti trimesečnega Euribora (Euribor-3M) 19. marca 2007 spada pod opredelitev kršitve zaradi cilja v smislu člena 101(1) PDEU.
- 99 Natančneje, glede na sodno prakso Sodišča naj bi Splošno sodišče v točkah 101 in 102 izpodbijane sodbe napačno presodilo, da že možnost, da lahko stranke te manipulacije ponudijo boljše pogoje kot njihovi konkurenti, zadostuje za ugotovitev, da je navedena manipulacija dovolj škodljiva za konkurenco, da pomeni kršitev zaradi cilja. Asimetrična obveščenost, na katero naj bi se sklicevalo Splošno sodišče, naj bi lahko omejila ali izkrivila normalno konkurenco na področju fiksnih in/ali spremenljivih obrestnih mer instrumentov EIRD le, če bi zaradi te obveščenosti trgovalci imeli možnost in namen ponuditi bolj konkurenčne obrestne mere. Teoretična zmožnost ponujanja bolj konkurenčnih obrestnih mer naj ne bi dokazovala, da je bila manipulacija z dne 19. marca 2007 sama po sebi škodljiva za dobro delovanje običajne konkurence v sektorju instrumentov EIRD.
- 100 Komisija naj tako niti v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah niti v spornem sklepu ne bi preučila vprašanja, ali je seznanjenost z manipulacijo z dne 19. marca 2007 trgovalce spodbudila k temu, da so predlagali bolj konkurenčne obrestne mere kot njihovi konkurenti.
- 101 Družbe HSBC naj bi v zvezi s tem predložile dokaz, in sicer izvedensko mnenje družb HSBC, ki naj mu Komisija ne bi oporekala. Ugotovitev Splošnega sodišča v točki 101 izpodbijane sodbe, da to izvedensko mnenje vsebuje zgolj splošne preudarke, naj bi pomenila očitno izkrivljanje navedenega dokaza. Splošno sodišče naj nikakor ne bi imelo nobenega dokaza, ki bi dokazoval ali vsaj nakazoval, da so bili trgovalci, vpleteni v manipulacijo obrestne mere Euribor-3M, spodbujeni k temu, da predlagajo bolj konkurenčne obrestne mere. Splošno sodišče naj bi v točki 103 izpodbijane sodbe domnevalo, da zadostuje ugotovitev, da so bili sodelujoči trgovalci zainteresirani, da svoje trgovalne pozicije prilagodijo glede na njihovo seznanjenost s to manipulacijo. Trgovalci pa naj, nasprotno, ne bi bili spodbujeni k prilagoditvi svojih cen, ki bi odražala navedeno manipulacijo.
- 102 Zato naj bi Splošno sodišče s tem, da je v točki 111 izpodbijane sodbe ugotovilo, da manipulacija z dne 19. marca 2007 pomeni omejevanje zaradi cilja, napačno uporabilo pravo.
- 103 Komisija meni, da je ta pritožbeni razlog brezpredmeten.

Presoja Sodišča

- 104 Najprej je treba zavrniti trditev Komisije, da je ta tožbeni razlog brezpredmeten. Res je, da se ta pritožbeni razlog nanaša predvsem na točki 101 in 102 izpodbijane sodbe, v katerih je Splošno sodišče zavrnilo nekatere trditve družb HSBC, s katerimi so izpodbijale opredelitev manipulacije z Euriborom z dne 19. marca 2007 kot omejitev konkurence zaradi cilja. Vendar se navedeni pritožbeni razlog širše nanaša na vprašanje, ali je Splošno sodišče na podlagi svoje presoje iz točke 85 in naslednjih te sodbe upravičeno štelo, da je ta manipulacija dovolj škodljiva za konkurenco, ob upoštevanju okoliščine, na katero se sklicujejo družbe HSBC, da zadevni trgovalci niso imeli nobenega interesa, da bi predlagali bolj konkurenčne obrestne mere kot njihovi konkurenti.
- 105 Družbe HSBC z drugim pritožbenim razlogom torej v bistvu trdijo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, da je potrdilo opredelitev te manipulacije kot kršitve zaradi cilja, ki jo je sprejela Komisija.
- 106 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je v skladu s sodno prakso Sodišča za ugotovitev, ali sporazum pomeni omejevanje konkurence „zaradi cilja“, bistveno pravno merilo to, ali tak sporazum sam po sebi pomeni zadostno stopnjo škodljivosti za konkurenco, da se šteje, da ni treba iskati njegovih posledic (sodbi z dne 26. novembra 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, točka 20, in z dne 2. aprila 2020, Budapest Bank in drugi, C-228/18, EU:C:2020:265, točka 37).
- 107 Za presoj, ali je sporazum med podjetji ali sklep podjetniškega združenja dovolj škodljiv za konkurenco, da se šteje za omejevanje konkurence „zaradi cilja“ v smislu člena 101(1) PDEU, je treba upoštevati vsebino njegovih določb, cilje, ki se želijo z njim uresničiti, ter pravni in gospodarski okvir, v katerega je umeščen. Pri presoji navedenega okvira je treba upoštevati tudi naravo zadevnega blaga in storitev ter dejanske pogoje delovanja in strukture zadevnega trga ali trgov (sodba z dne 2. aprila 2020, Budapest Bank in drugi, C-228/18, EU:C:2020:265, točka 51 in navedena sodna praksa).
- 108 V obravnavanem primeru je iz dejanskih ugotovitev Splošnega sodišča v točkah od 85 do 90 izpodbijane sodbe razvidno, da je manipulacija z dne 19. marca 2007 obsegala sporočitev nizke vrednosti podatkov za Euribor-3M 19. marca 2007, da bi se navedena obrestna mera na ta datum znižala in dosegla finančna korist pri instrumentih EIRD, in sicer standardiziranih obrestnih terminskih pogodbah („futures“), vezanih na Euribor-3M. V skladu s temi ugotovitvami, ki jih družbe HSBC ne izpodbijajo, se je pri tej manipulaciji postopno povečala „nakupna“ izpostavljenost, to je taka, pri kateri banka prejme fiksno in plača spremenljivo obrestno mero, in z usklajenim ravnanjem znižala spremenljiva obrestna mera na dan zapadlosti.
- 109 Splošno sodišče je v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 107 te sodbe, v točkah 92 in 93 izpodbijane sodbe upoštevalo ugotovitve Komisije iz spornega sklepa v zvezi z delovanjem trga instrumentov EIRD in določanjem denarnih tokov na tem trgu. Tako je navedlo, da obrestna mera Euribor, na katero se je nanašala manipulacija z dne 19. marca 2007, neposredno določa denarne tokove na podlagi „spremenljivega dela“ instrumentov EIRD in da je upoštevna tudi pri določanju denarnih tokov za plačilo na podlagi „fiksne dela“ instrumentov EIRD.
- 110 Iz teh točk izpodbijane sodbe je razvidno, da opredelitev navedene manipulacije kot kršitve zaradi cilja, ki jo je sprejela Komisija, v bistvu temelji na omejevanju konkurence, ki jo je povzročila asimetrična obveščenost udeležencev na trgu, ker so bili udeleženci navedene manipulacije na eni

strani v boljšem položaju zato, ker so bili že vnaprej z določeno natančnostjo seznanjeni s tem, v kakšni višini bodo ali naj bi njihovi konkurenti v skladu s tajnim dogovorom določili Euribor, na drugi strani pa so bili seznanjeni s tem, ali je Euribor na določen datum določen umetno ali ne.

- 111 Ugotoviti je treba, da je Splošno sodišče upravičeno ugotovilo, da je iz teh razlogov manipulacijo z dne 19. marca 2007 mogoče opredeliti kot omejitev zaradi cilja.
- 112 Iz točk od 59 do 67 izpodbijane sodbe je namreč razvidno, da se je Splošno sodišče pravilno oprlo na sodno prakso Sodišča, ki se nanaša na izmenjavo informacij med konkurenti.
- 113 V skladu s to sodno prakso je treba merili usklajevanja in sodelovanja, ki pomenita usklajeno ravnanje, razumeti glede na zasnovo določb Pogodbe v zvezi s konkurenco, v skladu s katero mora vsak gospodarski subjekt samostojno določiti politiko, ki jo namerava voditi na notranjem trgu (sodba z dne 19. marca 2015, Dole Food in Dole Fresh Fruit Europe/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, točka 119 in navedena sodna praksa).
- 114 Čeprav ta zahteva po samostojnosti ne izključuje pravice gospodarskih subjektov, da se razumno prilagodijo ugotovljenemu ali pričakovanemu ravnanju konkurentov, pa vendar močno nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med temi subjekti, ki bi bodisi vplival na ravnanje dejanskega ali potencialnega konkurenta na trgu bodisi bi takemu konkurentu razkril ravnanje na trgu, za katero se je podjetje odločilo ali ki se ga namerava držati, kadar je cilj ali končna posledica teh stikov – upoštevajoč naravo proizvodov ali ponujenih storitev, velikost in število podjetij ter tudi velikost trga – vzpostavitev konkurenčnih razmer, ki ne ustrezajo normalnim razmeram na zadevnem trgu (sodba z dne 19. marca 2015, Dole Food in Dole Fresh Fruit Europe/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, točka 120 in navedena sodna praksa).
- 115 Sodišče je tako razsodilo, da je lahko izmenjava informacij med konkurenti v nasprotju s pravili o konkurenci, če zmanjšuje ali odpravlja stopnjo negotovosti pri delovanju zadevnega trga, zaradi česar bi bila omejena konkurenca med podjetji (sodba z dne 19. marca 2015, Dole Food in Dole Fresh Fruit Europe/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, točka 121 in navedena sodna praksa).
- 116 Natančneje, šteti je treba, da ima izmenjava informacij, ki lahko odpravi negotovost pri zainteresiranih osebah glede datuma, obsega in načinov prilagajanja ravnanja na trgu, ki ga bodo opravila zadevna podjetja, protikonkurenčni cilj (sodba z dne 19. marca 2015, Dole Food in Dole Fresh Fruit Europe/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, točka 122 in navedena sodna praksa).
- 117 V obravnavani zadevi, kot je Splošno sodišče presodilo v točkah od 95 do 97 izpodbijane sodbe, asimetrična obveščenost, ki je bila posledica manipulacije z dne 19. marca 2007, ni ustrezala običajnim razmeram na zadevnem trgu, ker se je nanašala na spremenljivko, ki je bistvena za konkurenco na trgu instrumentov EIRD, in sicer na spremenljivo obrestno mero, ki je upoštevna za določitev denarnih tokov na tem trgu. Ta manipulacija je tako pri udeležencih omejevalnega sporazuma – v škodo njihovih konkurentov, ki niso bili obveščeni o tej manipulaciji – odpravila negotovosti glede datuma, obsega in načina prilagoditve njihovega ravnanja na tem trgu. Splošno sodišče je v zvezi s tem zlasti glede družb HSBC navedlo, da so trgovalci, ko so se pogajali o „fiksni delu“ zadevnih pogodb, to počeli ob zavedanju, da bo spremenljiva obrestna mera nizka.

- 118 Z navedeno manipulacijo je bila tako zmanjšana ali odpravljena negotovost pri delovanju zadevnega trga, zaradi česar je bila konkurenca med podjetji omejena, tako da je Splošno sodišče upravičeno lahko štelo, da je bila ta manipulacija dovolj škodljiva za konkurenco, da jo je bilo mogoče opredeliti kot kršitev zaradi cilja.
- 119 Te ugotovitve ne omajajo trditve družb HSBC, da – v nasprotju s tem, kar je Splošno sodišče ugotovilo v točki 96 izpodbijane sodbe – udeleženci omejevalnega sporazuma niso imeli interesa, da bi ponujali bolj konkurenčne obrestne mere kot konkurenti, ko so izvedeli, da so denarni tokovi v zvezi z zadevnimi pogodbami pozitivni.
- 120 V zvezi s tem, kot izhaja iz sodne prakse Sodišča, ima usklajeno ravnanje lahko protikonkurenčni cilj, tudi če nima neposredne zveze s potrošniškimi cenami. Besedilo člena 101(1) ES namreč ne dopušča ugotovitve, da je prepovedano le usklajeno ravnanje, ki ima neposreden vpliv na cene, ki jih plačajo končni uporabniki. Nasprotno, iz navedenega člena 101(1)(a) PDEU izhaja, da ima usklajeno ravnanje lahko protikonkurenčni cilj, če „neposredno ali posredno določ[a] nakupne ali prodajne cene ali druge pogoje poslovanja“ (glej v tem smislu sodbo z dne 19. marca 2015, Dole Food in Dole Fresh Fruit Europe/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, točki 123 in 124 ter navedena sodna praksa).
- 121 Člen 101 ES, kot druga pravila konkurence iz Pogodbe, vsekakor ni namenjen varstvu zgolj neposrednih interesov konkurentov ali potrošnikov, ampak tudi strukture trga in s tem konkurence kot take. Zato ugotovitev obstoja protikonkurenčnega cilja usklajenega ravnanja ne more biti odvisna od ugotovitve obstoja neposredne zveze med tem ravnanjem in potrošniškimi cenami (glej po analogiji sodbo z dne 19. marca 2015, Dole Food in Dole Fresh Fruit Europe/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, točka 125 in navedena sodna praksa).
- 122 V obravnavanem primeru pa družbe HSBC ne izpodbijajo, da – kot je Splošno sodišče ugotovilo v točkah 100 in 101 izpodbijane sodbe – denarni tok na trgu instrumentov EIRD izhaja iz pobota plačil, dolgovanih na podlagi „fiksne dela“ in „spremenljivega dela“ instrumentov EIRD. Tako je pravilno ugotovilo, da so lahko trgovalci bank, udeleženi pri kršitvi, na podlagi notranjih informacij o spremenljivi obrestni meri, ki bo veljala na upoštevne datume, določili fiksno obrestno mero, ki jim je ustrezala za zagotovitev donosnosti instrumentov EIRD.
- 123 Glede na sodno prakso Sodišča, na katero je bilo opozorjeno zlasti v točki 116 te sodbe, je taka ugotovitev zadostovala za ugotovitev obstoja ravnanja, ki izhaja iz same spremembe konkurenčnega procesa na trgu instrumentov EIRD, ne da bi bilo treba v zvezi s tem ugotoviti, ali so imeli zadevni trgovalci poslovni interes za določitev spremenljive obrestne mere na določeni stopnji.
- 124 Iz ugotovitev Splošnega sodišča, ki jih družbe HSBC ne izpodbijajo, je namreč razvidno, da je glede na delovanje trga instrumentov EIRD določitev nižje spremenljive obrestne mere mogoče pojasniti le s poslovnim interesom zadevnih trgovalcev, da si ne konkurirajo na podlagi prednosti. Z dogovorom o stopnji spremenljivke, na podlagi katere je mogoče določiti fiksno obrestno mero instrumentov EIRD, so tako tveganje konkurence zavestno nadomestili s praktičnim medsebojnim sodelovanjem, kar je zajeto z opredelitvijo omejevanja zaradi cilja.
- 125 Zato je treba ugotoviti – ne da bi se bilo treba izreči o trditvi, da je Splošno sodišče izkrivilo dokaze, ki so jih predložile družbe HSBC – da Splošno sodišče s tem, da je v točki 111 izpodbijane sodbe presodilo, da manipulacija z dne 19. marca 2007 pomeni omejevanje zaradi cilja v smislu člena 101(1) PDEU, ni napačno uporabilo prava.

126 Zato je treba drugi pritožbeni razlog zavrniti kot neutemeljen.

Tretji pritožbeni razlog

Trditve strank

- 127 Družbe HSBC ob podpori intervenientk s tretjim pritožbenim razlogom izpodbijajo presojo Splošnega sodišča iz točk od 149 do 160 izpodbijane sodbe v zvezi s pogovori o srednjih cenah („mids“), ki so potekali 14. in 16. februarja 2007.
- 128 Splošno sodišče naj bi napačno uporabilo pravo, zlasti v točkah 154 in od 157 do 160 izpodbijane sodbe, ker je njihove trditve v zvezi s prokonkurenčnimi učinki izmenjave informacij o teh cenah preučilo z vidika doktrine „pomožnih omejitev“. Splošno sodišče naj bi se namreč moralo opreti na sodno prakso v zvezi s pojmom „omejevanje zaradi cilja“, kar bi privedlo do tega, da bi navedene trditve analiziralo v gospodarskem in pravnem okviru zadevnega ravnanja.
- 129 Niti družbe HSBC niti Komisija naj se pred Splošnim sodiščem ne bi sklicevale na to doktrino, ki naj v obravnavanem primeru ne bi bila upoštevana. Navedena doktrina naj bi se bolj nanašala na ravnanje, ki spada v okvir določene transakcije ali poslovne dejavnosti na trgu, kot sta prodaja podjetja ali sklenitev franšizne pogodbe. Poleg tega naj ista doktrina ne bi bila edini primer, v katerem je mogoče presoјati trditev, ki se nanaša na pozitivni vpliv določenega ravnanja na konkurenco.
- 130 Družbe HSBC v repliki trdijo, da je Sodišče po vložitvi pritožbe v sodbah z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi (C-307/18, EU:C:2020:52, točka 103), in z dne 2. aprila 2020, Budapest Bank in drugi (C-228/18, EU:C:2020:265, točke 74, 75, 81 in 82), potrdilo, da je treba, kadar se stranke sporazuma sklicujejo na pozitivne učinke tega sporazuma na konkurenco, te učinke kot element okvira navedenega sporazuma upoštevati pri njegovi opredelitvi kot omejevanje zaradi cilja.
- 131 Družbe HSBC tako Splošnemu sodišču očitajo, da ni upoštevalo za konkurenco pozitivnih učinkov pogovorov o srednjih cenah kot upoštevnega elementa okvira, ker je napačno menilo, da ti učinki – razen v okviru doktrine „pomožnih omejitev“ – niso upoštevni v okviru člena 101(1) PDEU.
- 132 Izvedensko mnenje družb HSBC naj bi dokazovalo pozitivne učinke zadevnih pogovorov na konkurenco. Ta dokaz naj bi izpolnjeval zahteve, ki izhajajo iz sodbe z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi (C-307/18, EU:C:2020:52, točka 103), tako da naj ga Splošno sodišče neupravičeno ne bi preučilo. Poleg tega naj Splošno sodišče ne bi ugotovilo nobenega drugega elementa, ki bi izkazoval zanesljive in prepričljive izkušnje, da bi dokazalo, da so bile izmenjave informacij o srednjih cenah po naravi dovolj škodljive za konkurenco.
- 133 Komisija trdi, da je Splošno sodišče pravilno potrdilo, da izmenjave informacij o srednjih cenah pomenijo kršitev zaradi cilja v smislu člena 101(1) PDEU. Trditve družb HSBC naj bi temeljile na nepopolnem in napačnem razumevanju izpodbijane sodbe.
- 134 Splošno sodišče naj bi v točkah od 128 do 139 navedene sodbe odgovorilo na trditve družb HSBC, da naj bi imele izmenjave informacij o srednjih cenah pozitivne učinke za konkurenco, in potrdilo ugotovitev Komisije, da te cene odražajo, kako trgovelec posamično zaznava tržno ceno. Dalje,

Splošno sodišče naj bi v točkah od 128 do 148 izpodbijane sodbe, ki naj jih družbe HSBC ne bi izpodbijale, preučilo, v kolikšni meri so bile srednje cene upoštevne za določanje cen v sektorju instrumentov EIRD in zakaj so zadevne izmenjave informacij, zlasti tiste z dne 14. in 16. februarja 2007, pomenile kršitve zaradi cilja. V tem okviru naj bi Splošno sodišče v točkah 154 in od 157 do 160 izpodbijane sodbe te izmenjave informacij presojalo glede na doktrino „pomožnih omejitev“, potem ko je ugotovilo, da navedene izmenjave informacij spadajo na področje uporabe člena 101(1) PDEU. Družbe HSBC naj temu razlogovanju ne bi nasprotovale.

- 135 Trditve družb HSBC, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker pri presoji gospodarskega in pravnega okvira ni upoštevalo elementov spornih izmenjav informacij, ki so pozitivno vplivali na konkurenco, naj bi bile vsekakor neutemeljene. Na podlagi teh trditev naj namreč ne bi bilo mogoče razumno podvomiti o tem, da so bile te izmenjave informacij dovolj škodljive za konkurenco, da jih je bilo mogoče opredeliti kot omejevanje konkurence zaradi cilja.
- 136 Komisija v repliki navaja, da sodbi z dne 30. januarja 2020 v zadevi Generics (UK) in drugi (C-307/18, EU:C:2020:52) ter z dne 2. aprila 2020 v zadevi Budapest Bank in drugi (C-228/18, EU:C:2020:265) ne podpirata teze družb HSBC. Poleg tega naj bi se te družbe zamenjale za svoje izvedensko mnenje, ker naj bi bila upoštevnost tega poročila v točki 101 izpodbijane sodbe upravičeno zavrnjena. Poleg tega naj Komisija v nasprotju s trditvami teh družb ne bi spremenila opredelitve spornih izmenjav informacij, ampak naj bi se oprla na sodno prakso Sodišča v zvezi s praksami, s katerimi je mogoče odpraviti negotovost konkurentov na trgu. Nazadnje, tudi če bi Sodišče ugotovilo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker ni upoštevalo pozitivnih učinkov na konkurenco, naj ta ugotovitev ne bi mogla povzročiti razveljavitve izpodbijane sodbe. Na podlagi trditev družb HSBC, da imajo izmenjave informacij pozitiven vpliv konkurenco, naj namreč ne bi bilo mogoče razumno dvomiti o ugotovitvi Komisije, da je bil namen izmenjav informacij izkrivljanje konkurence.

Presoja Sodišča

- 137 Splošno sodišče je v zvezi z izmenjavami informacij o srednjih cenah, ki so predmet tega pritožbenega razloga, v točki 138 izpodbijane sodbe presodilo, da Komisija ni storila napake z ugotovitvijo, da je bil cilj izmenjave informacij v pogovorih z dne 14. in 16. februarja 2007 omejevanje konkurence.
- 138 Družbe HSBC s tem pritožbenim razlogom trdijo, da je Splošno sodišče uporabilo napačno merilo za zavrnitev njihovih trditev v zvezi z obstojem pozitivnih učinkov teh izmenjav informacij na konkurenco, s katerimi bi bilo mogoče ovreči opredelitev teh izmenjav kot omejitev zaradi cilja. Splošnemu sodišču v bistvu očitajo, da se je oprlo na doktrino „pomožnih omejitev“, ki med drugim izhaja iz sodb z dne 11. julija 1985, Remia in drugi/Komisija (42/84, EU:C:1985:327), in z dne 11. septembra 2014, MasterCard in drugi/Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201).
- 139 V zvezi s tem je Sodišče razsodilo, da je treba – kadar se stranke sporazuma sklicujejo na pozitivne posledice za konkurenco, povezane s tem sporazumom – te posledice kot elemente okvira navedenega sporazuma ustrezno upoštevati pri njegovi opredelitvi kot „omejevanje zaradi cilja“, v delu, v katerem je z njimi mogoče omajati celovito presojo zadostne stopnje škodljivosti zadevnega tajnega dogovarjanja z vidika konkurence in posledično opredelitve tega dogovarjanja kot „omejevanje zaradi cilja“ (sodba z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točka 103).

- 140 Namen upoštevanja teh za konkurenco pozitivnih posledic ni zanikati opredelitve kot „omejevanje konkurence“ v smislu člena 101(1) PDEU, ampak preprosto razumeti objektivno težo zadevne prakse in posledično opredeliti način njenega dokazovanja, zato to upoštevanje nikakor ni v nasprotju z ustaljeno sodno prakso Sodišča, v skladu s katero evropsko konkurenčno pravo ne pozna „pravila razumne presoje“, po katerem bi bilo treba ob opredelitvi sporazuma kot „omejevanje konkurence“ v smislu člena 101(1) PDEU opraviti tehtanje pozitivnih in negativnih posledic za konkurenco (sodba z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točka 104 in navedena sodna praksa).
- 141 Iz te sodne prakse izhaja, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, da je v točki 154 izpodbijane sodbe presodilo, da je mogoče, razen pri pomožnih omejitvah ob glavni dejavnosti, morebitne pozitivne učinke na konkurenco upoštevati samo v okviru presoje člena 101(3) PDEU.
- 142 Splošno sodišče je s tem, da je v točki 155 izpodbijane sodbe presodilo, da bi morale zato družbe HSBC dokazati bodisi, da so bili pogovori o srednjih cenah neposredno povezani z delovanjem trga instrumentov EIRD in zanj nujno potrebni, bodisi to, da izpolnjujejo pogoje iz člena 101(3) PDEU, uporabilo napačno merilo.
- 143 Zaradi te napake Splošno sodišče ni preučilo trditev družb HSBC v zvezi z obstojem pozitivnih učinkov, povezanih z izmenjavami informacij o srednjih cenah, na konkurenco, čeprav so se te družbe nanje sklicevale, da bi izpodbile opredelitev teh izmenjav informacij kot omejitev zaradi cilja.
- 144 Zato je treba tretjemu pritožbenemu razlogu ugoditi.

Četrty pritožbeni razlog

Trditve strank

- 145 Družbe HSBC s tem pritožbenim razlogom grajajo točko 164 izpodbijane sodbe, v kateri je Splošno sodišče presodilo, da pogovor z dne 12. februarja 2007 spada v okvir manipulacije z dne 19. marca 2007 in je zato prispeval h kršitvi člena 101(1) PDEU, tako kot pogovor z dne 16. februarja 2007 v delu, v katerem je šlo za izmenjavo informacij o srednjih cenah. Splošno sodišče naj bi s tem, da se je za ugotovitev, da ni treba preverjati, ali je pogovora z dne 12. in 16. februarja 2007 mogoče opredeliti kot kršitev zaradi cilja, oprlo zgolj na ta razlog, očitno izkrivilo dokaze, ki so mu bili predloženi.
- 146 Družbe HSBC tako trdijo, da je pogovor z dne 12. februarja 2007 zajemal dva različna pogovora med zadevnima trgovalcema, zaradi česar naj bi te družbe v ničnostni tožbi razlikovale med tema dvema pogovoroma. Če bi Splošno sodišče pravilno obravnavalo prvi pogovor kot ločen od drugega, bi nujno ugotovilo, da ta prvi pogovor ne pomeni kršitve člena 101 PDEU.
- 147 Splošno sodišče naj bi v zvezi s pogovorom z dne 16. februarja 2007 napačno uporabilo pravo in storilo napako pri presoji, podobno tisti, navedeni v prejšnji točki, ker naj bi bila ta dan opravljena dva različna pogovora, in sicer, na eni strani, prvi o povprečnih cenah, in na drugi strani, drugi o posamezni pretekli transakciji in trenutni trgovalni poziciji. Kot naj bi tudi samo Splošno sodišče priznalo v točki 124 izpodbijane sodbe, naj bi bil prvi pogovor predmet prvega

očitka, navedenega v okviru drugega dela prvega tožbenega razloga za razglasitev ničnosti, drugi pogovor pa naj bi se izpodbijal v okviru drugega očitka tega dela. Iz razlogov, navedenih v ničnostni tožbi, naj ta druga razprava ne bi omejevala ali izkrivljala konkurence.

148 Komisija meni, da je ta pritožbeni razlog brezpredmeten in vsekakor neutemeljen.

Presoja Sodišča

149 Družbe HSBC s tem pritožbenim razlogom grajajo točko 164 izpodbijane sodbe, v kateri je Splošno sodišče v bistvu presodilo, da sta bila pogovora z dne 12. in 16. februarja 2007 povezana z manipulacijo z dne 19. marca 2007 oziroma sta se nanašala na srednje cene, kar utemeljuje to, da je Komisija te pogovore pravilno opredelila kot omejevanje zaradi cilja. Trdijo, da so bili pri tej ugotovitvi izkrivljeni dokazi.

150 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je ta pritožbeni razlog, kot trdi Komisija, brezpredmeten.

151 Tudi če bi bilo treba, kot trdijo družbe HSBC, za pogovore z dne 12. in 16. februarja 2007 šteti, da so se nanašali na več tem, od katerih se nekatere niso nanašale na manipulacijo z dne 19. marca 2007 ali na srednje cene, te družbe ne izpodbijajo tega, da so imeli ti pogovori vsaj deloma protikonkurenčni cilj v zvezi s to manipulacijo.

152 Zato ta pritožbeni razlog ne more privedi do razveljavitve izpodbijane sodbe in ga je tako treba zavrniti kot brezpredmeten.

Peti pritožbeni razlog

Trditve strank

153 Družbe HSBC ob podpori intervenientk s tem pritožbenim razlogom izpodbijajo točke od 214 do 229 izpodbijane sodbe, v katerih je Splošno sodišče ugotovilo, da so imela različna ravnanja, ki jih je ugotovila Komisija, enoten cilj.

154 Družbe HSBC se strinjajo, da – kot naj bi Splošno sodišče pravilno presodilo v točki 216 te sodbe – pojem „enotni cilj“ ne more biti določen s splošnim sklicevanjem na izkrivljanje konkurence v danem sektorju, ker bi taka razlaga pojmu „enotna in trajajoča kršitev“ odvzela del njegovega smisla. Prav tako družbe HSBC ne izpodbijajo ugotovitve iz točke 217 navedene sodbe, v skladu s katero so lahko del enotnega cilja, ki ga je opredelila Komisija, samo tiste omejitve konkurence, pri katerih je bil dokazan namen izkrivljanja običajnega oblikovanja bodisi fiksne bodisi spremenljive obrestne mere instrumentov EIRD.

155 Splošno sodišče pa naj bi napačno presodilo vprašanje, ali so imela ravnanja družb HSBC v zvezi z manipulacijo z dne 19. marca 2007 v delu, v katerem se je ta manipulacija nanašala na podatke za Euribor, druge izmenjave informacij v zvezi s trgovalnimi pozicijami ter namen in strategijo v zvezi s cenami instrumentov EIRD, enoten cilj.

- 156 Prvič, če Sodišče ugotovi drugemu pritožbenemu razlogu te pritožbe, bi to pomenilo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, da je v točkah 219 in 220 izpodbijane sodbe ugotovilo, da je imela manipulacija z dne 19. marca 2007 enoten protikonkurenčni cilj, ki ga je Splošno sodišče opredelilo v točki 217 te sodbe.
- 157 Drugič, Splošno sodišče naj bi v točkah od 221 do 225 navedene sodbe vsekakor napačno uporabilo pravo s tem, da je štelo, da protikonkurenčni cilj pogovorov z dne 27. marca 2007 ni bil izpodbijan.
- 158 Družbe HSBC naj namreč ne bi nikoli priznale takega protikonkurenčnega cilja, prav tako pa naj Komisija v spornem sklepu ne bi prišla do take ugotovitve. Nasprotno, edini del pogovora z dne 27. marca 2007, ki naj bi bil v tem sklepu opredeljen kot del enotne in trajajoče kršitve, naj bi bila izmenjava informacij o velikosti trgovalne pozicije trgovalca skupine Barclays za manipulacijo z dne 19. marca 2007. Čeprav je Splošno sodišče v točki 225 izpodbijane sodbe pravilno ugotovilo, da lahko različne manipulacije z referenčnimi obrestnimi merami načeloma spadajo v okvir istega enotnega cilja, naj bi s tem, da je ugotovilo, da je pogovor z dne 27. marca 2007 sledil temu enotnemu cilju, obrazložitev Komisije nadomestilo s svojo obrazložitvijo in tako prekoračilo meje svojega nadzora.
- 159 Tretjič, glede izmenjav informacij o trgovalnih pozicijah ter o namerah in strategiji v zvezi s cenami naj bi Splošno sodišče v točki 228 izpodbijane sodbe napačno ugotovilo, da je bil skupni cilj pogovorov z dne 14. in 16. februarja 2007, ki sta se nanašala na srednje cene, izkrivljanje običajnega poteka fiksne ali spremenljive obrestne mere instrumentov EIRD. Nič v točkah od 139 do 161 izpodbijane sodbe naj namreč ne bi kazalo na to, da so imeli pogovori o srednjih cenah tak cilj. Splošno sodišče je – v nasprotju s trditvami družb HSBC v okviru tretjega pritožbenega razloga – sicer pravilno ugotovilo, da je bil cilj teh pogovorov protikonkurenčen, vendar naj cilj teh pogovorov ne bi bil izkrivljanje običajnega poteka fiksne ali spremenljive obrestne mere instrumentov EIRD, kot je bilo opisano v točki 217 izpodbijane sodbe. Mehanizem, opisan v točkah od 139 do 161 te sodbe, naj bi se nanašal na drugačen položaj od položaja izkrivljanja cen instrumentov EIRD.
- 160 Po mnenju družb HSBC točka 228 izpodbijane sodbe tako temelji na napačni uporabi prava. Splošno sodišče naj bi moralo ugotoviti, da četudi bi bilo treba oba pogovora o srednjih cenah šteti za omejevalna za konkurenco zaradi njunega cilja, kar te družbe izpodbijajo v okviru tretjega pritožbenega razloga, naj bi ta pogovora vseeno imela drugačen cilj od cilja manipulacije z dne 19. marca 2007.
- 161 Komisija trdi, da je treba ta pritožbeni razlog zavreči kot nedopusten, ker se z njim Sodišču predlaga, naj ponovno presodi dejstva in dokaze. Komisija meni, da so posamezne trditve družb HSBC v podporo navedenemu pritožbenemu razlogu vsekakor bodisi nedopustne, bodisi brezpredmetne, bodisi neutemeljene.

Presoja Sodišča

- 162 Družbe HSBC s tem pritožbenim razlogom izpodbijajo presojo Splošnega sodišča, na podlagi katere je ugotovilo, da nekatera od ravnanj teh družb spadajo v okvir enotnega cilja, kot je opisan v točki 217 izpodbijane sodbe, ki ga je opredelila Komisija, kot sestavni del enotne in trajajoče kršitve.

- 163 Na prvem mestu, glede pogovora z dne 27. marca 2007 o možnosti prihodnje manipulacije z referenčnimi obrestnimi merami družbe HSBC na eni strani menijo, da se je Splošno sodišče v točki 222 izpodbijane sodbe oprlo na napačno premiso, ko je navedlo, da te družbe cilja omejevanja konkurence, ki ga je imel ta pogovor, ne izpodbijajo.
- 164 Družbe HSBC v okviru te pritožbe trdijo le, da niso nikoli priznale, da je imel navedeni pogovor tak cilj. Vendar, kot je Splošno sodišče navedlo v točki 222 izpodbijane sodbe, ni sporno, da te družbe niso navedle nobenega tožbenega razloga za razglasitev ničnosti, s katerim bi izpodbijale okoliščino, da je bil konec obdobja njihove kršitve določen na 27. marec 2007, to je na datum spornega pogovora. Glede na preudarke Splošnega sodišča iz točk 216 in 217 te sodbe, ki jih družbe HSBC ne izpodbijajo, pa taka ugotovitev nujno pomeni, da je bil cilj tega pogovora omejevanje konkurence.
- 165 V zvezi s tem je treba navesti, da kot izhaja iz člena 127(1) Poslovnika, ki se za pritožbeni postopek uporablja na podlagi člena 190 tega poslovnika, v pritožbi ni dovoljeno navajati novih razlogov, ki niso vsebovani v tožbi, tako da trditve družb HSBC niso dopustne (glej v tem smislu sodbo z dne 23. novembra 2000, British Steel/Komisija, C-1/98 P, EU:C:2000:644, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 166 Na drugi strani družbe HSBC s trditvijo, da je ugotovitev iz točke 222 izpodbijane sodbe v nasprotju z ugotovitvami iz spornega sklepa, Splošnemu sodišču v bistvu očitajo, da je izkrivilo ta sklep.
- 167 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča mora pritožnik, kadar trdi, da je Splošno sodišče izkrivilo dokaze, v skladu s členom 256 PDEU, členom 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije in členom 168(1)(d) Poslovnika Sodišča natančno navesti dokaze, ki naj bi jih to sodišče izkrivilo, in dokazati napake pri analizi, ki so po njegovem mnenju povzročile, da je Splošno sodišče izkrivilo dokaze. Poleg tega mora biti izkrivljanje očitno razvidno iz listin v spisu, ne da bi bilo treba na novo presojati dejstva in dokaze (sodba z dne 30. novembra 2016, Komisija/Francija in Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, točka 99 in navedena sodna praksa).
- 168 V obravnavani zadevi iz dokazov, ki so jih predložile družbe HSBC, ni očitno razvidno, da je Splošno sodišče v točki 222 izpodbijane sodbe izkrivilo točke 339, 358 in 491 obrazložitve spornega sklepa.
- 169 Zato trditve družb HSBC v zvezi s pogovorom z dne 27. marca 2007 niso dopustne.
- 170 Na drugem mestu, v zvezi s pogovori z dne 14. in 16. februarja 2007 o srednjih cenah je treba ugotoviti, da družbe HSBC s svojimi trditvami izpodbijajo dejansko presojo, ki jo je Splošno sodišče opravilo v zvezi s ciljem teh pogovorov.
- 171 Take trditve pa v fazi pritožbe niso dopustne.
- 172 Glede na zgoraj navedeno je treba peti pritožbeni razlog zavreči kot nedopusten.

Šesti pritožbeni razlog

Trditve strank

- 173 Družbe HSBC s tem pritožbenim razlogom izpodbijajo ugotovitev Splošnega sodišča iz točk od 255 do 262 izpodbijane sodbe, da so te družbe vedele, da sodelujejo pri enotni in trajajoči kršitvi, ki je vključevala ne le manipulacijo z dne 19. marca 2007, ampak tudi pogovore z dne 19. in 27. marca 2007 o možnosti ponovitve te manipulacije.
- 174 Pojasnjujejo, da se navedeni pritožbeni razlog, katerega obravnava naj ne bi bila v celoti odvisna od obravnave petega tožbenega razloga, nanaša na seznanjenost teh družb z enotno in trajajočo kršitvijo, ki je trajala do 27. marca 2007, ne glede na to, ali je pogovor o ponovitvi manipulacije na ta datum sledil enotnemu cilju, ki ga je opredelilo Splošno sodišče.
- 175 Ob upoštevanju načel, ki se uporabljajo za pojem „enotna in trajajoča kršitev“, na katera je bilo po mnenju družb HSBC pravilno opozorjeno v točkah 198, 260 in 261 izpodbijane sodbe, naj bi ugotovitev Splošnega sodišča, da so te družbe sodelovale pri enotni in trajajoči kršitvi do 27. marca 2007, temeljila na premisi, da je že samo sklicevanje 27. marca 2007 na možnost ponovitve manipulacije po eni strani kršitev v smislu člena 101(1) PDEU in po drugi strani „poseben aktivni ukrep“ v smislu sodne prakse, na katero se sklicuje Splošno sodišče.
- 176 V sklepu pa naj nikjer ne bi bilo navedeno, da je treba kakršen koli pogovor o „morebitni ponovitvi“ manipulacije z dne 19. marca 2007 šteti za kršitveno ravnanje v smislu člena 101(1) PDEU.
- 177 V tem okviru po mnenju družb HSBC Splošno sodišče ni moglo ugotoviti, ne da bi pri tem obrazložitev Komisije nezakonito nadomestilo s svojo obrazložitvijo, da je njihovo sodelovanje pri enotni in trajajoči kršitvi trajalo do 27. marca 2007, zgolj na podlagi omembe možnosti ponovitve manipulacije v okviru sestanka, ki je potekal na ta datum.
- 178 Poleg tega naj izmenjave informacij z dne 27. marca 2007 v zvezi s trgovalnimi pozicijami prav tako ne bi bilo mogoče šteti za „poseben aktivni ukrep“ v smislu sodne prakse, ki izhaja iz sodbe z dne 10. novembra 2017, Icap in drugi/Komisija (T-180/15, EU:T:2017:795, točka 223), ki bi utemeljeval ugotovitev, da je kršitev potekala po 19. marcu 2007. Ta izmenjava informacij je sicer potekala 27. marca 2007, vendar naj ne bi imela nobenega drugega učinka kot manipulacija z dne 19. marca 2007.
- 179 Iz tega naj bi izhajalo, da ugotovitev iz točke 273 izpodbijane sodbe, da je mogoče sodelovanje družb HSBC pri enotni in trajajoči kršitvi potrditi glede ravnanj drugih bank, ki so del manipulacije z dne 19. marca 2007 in njenega morebitnega ponavljanja, temelji na napačni uporabi prava.
- 180 Poleg tega naj bi ta ugotovitev temeljila na delitvi in neupoštevanju ugotovitev iz spornega sklepa, česar sodna praksa Sodišča ne dovoljuje, kar naj bi samo po sebi pomenilo napačno uporabo prava.
- 181 Komisija meni, da je obravnava tega pritožbenega razloga v celoti odvisna od obravnave petega pritožbenega razloga in da je zato treba ta pritožbeni razlog zavrni iz istih razlogov.

Presoja Sodišča

- 182 Družbe HSBC s tem pritožbenim razlogom grajajo presojo Splošnega sodišča iz točk od 255 do 262 izpodbijane sodbe v zvezi s pogovorom z dne 27. marca 2007.
- 183 V repliki pojasnjujejo, da se ta pritožbeni razlog ne nanaša na vprašanje, ali se je s tem pogovorom uresničeval enotni cilj, ki ga je opredelilo Splošno sodišče.
- 184 Vendar je treba ugotoviti, da želijo družbe HSBC s trditvami, ki jih navajajo v podporo navedenemu pritožbenemu razlogu, v bistvu povedati, da je Splošno sodišče napačno menilo, da je bil cilj tega pogovora protikonkurenčen.
- 185 Zato je treba ugotoviti, da je ta pritožbeni razlog nedopusten iz istih razlogov, kot so tisti, s katerimi je bila utemeljena nedopustnost petega pritožbenega razloga.

Sklepna ugotovitev o pritožbi

- 186 Ker je bilo prvemu in tretjemu pritožbenemu razlogu ugodeno, je treba izpodbijano sodbo razveljaviti v delu, v katerem je bila v točki 2 izreka zavrnjena tožba družb HSBC za razglasitev ničnosti člena 1 spornega sklepa in, podredno, člena 1(b) tega sklepa. Izpodbijana sodba pa obstane v delu, v katerem je v točki 1 tega izreka člen 2(b) navedenega sklepa razglašen za ničen.

Tožba pred Splošnim sodiščem

- 187 V skladu s členom 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije lahko Sodišče ob razveljavitvi odločitve Splošnega sodišča samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje.
- 188 Kot je razvidno iz točke 42 izpodbijane sodbe, so družbe HSBC v okviru tožbe predlagale na eni strani razglasitev ničnosti člena 1 spornega sklepa in, podredno, razglasitev ničnosti člena 1(b) tega sklepa. Na drugi strani so predlagale razglasitev ničnosti člena 2(b) navedenega sklepa in spremembo zneska globe, naložene na podlagi tega člena.
- 189 Glede predlogov za razglasitev ničnosti člena 1 spornega sklepa in, podredno, člena 1(b) tega sklepa družbe HSBC navajajo, kot je Splošno sodišče povzelo v točkah od 48 do 51 izpodbijane sodbe, pet tožbenih razlogov, ki se nanašajo na:
- opredelitev Komisije, da gre za kršitev zaradi cilja (prvi tožbeni razlog);
 - opredelitev Komisije, da gre za enotno in trajajočo kršitev (drugi, tretji in četrti tožbeni razlog);
 - kršitev domneve nedolžnosti, pravice do dobrega upravljanja in pravice do obrambe (peti tožbeni razlog).
- 190 Ob upoštevanju zlasti okoliščine, da so bili ti tožbeni razlogi predmet kontradiktorne razprave pred Splošnim sodiščem in da pri njihovi preučitvi ni treba sprejeti nobenega dodatnega ukrepa procesnega vodstva ali pripravljalnega ukrepa, Sodišče meni, da stanje postopka v zadevi T-105/17 dovoljuje, da se o teh tožbenih razlogih odloči, in da je treba o njih dokončno odločiti (glej v tem smislu sodbo z dne 4. marca 2021, Komisija/Fútbol Club Barcelona, C-362/19 P, EU:C:2021:169, točka 108).

Prvi tožbeni razlog: opredelitev ravnanja kot kršitve zaradi cilja v smislu člena 101(1) PDEU

Prvi del tožbenega razloga, s katerim se izpodbija opredelitev manipulacije z Euriborom z dne 19. marca 2007 kot omejevanje konkurence zaradi cilja

- 191 Iz istih razlogov, kot so navedeni v točkah od 85 do 114 izpodbijane sodbe, ki jih Sodišče namerava prevzeti, in ob upoštevanju točk od 104 do 126 te sodbe je treba prvi del tega tožbenega razloga zavrniti.

Drugi del tožbenega razloga, ki se nanaša na opredelitev drugih ravnanj, ki se očitajo družbam HSBC, kot kršitev zaradi cilja

- 192 Kot je Splošno sodišče ugotovilo v točki 124 izpodbijane sodbe, je trditve družb HSCB mogoče razdeliti na dva očitka v zvezi z utemeljenostjo opredelitve omejitve zaradi cilja, ki jo je Komisija uporabila v zvezi s pogovori, ki jih je opisala na eni strani kot izmenjave informacij o srednjih cenah in na drugi strani kot izmenjave informacij o trgovalnih pozicijah.

– Očitek, s katerim se izpodbija utemeljenost opredelitve izmenjav informacij o srednjih cenah kot omejitve zaradi cilja

- 193 Družbe HSBC izpodbijajo utemeljenost opredelitve izmenjav informacij o srednjih cenah, to je pogovorov z dne 14. in 16. februarja 2007, kot omejitev zaradi cilja. Na eni strani naj namreč te izmenjave informacij ne bi omejevale konkurence, ker srednje cene niso cena ali sestavni del cene obrestnega izvedenega finančnega instrumenta. Na drugi strani naj bi te izmenjave informacij omogočale ponujanje ugodnejših pogojev za stranke. Sporni sklep naj bi v zvezi s tem vseboval očitne napake pri presoji in naj bi bil pomanjkljivo obrazložen.

- 194 Komisija predlaga, naj se ta očitek zavrne.

- 195 V zvezi s trditvami, ki se nanašajo na to, da izmenjave informacij o srednjih cenah glede na njihovo naravo ne omejujejo konkurence, Sodišče, ki prevzema razloge iz točk od 139 do 148 izpodbijane sodbe, ugotavlja, da Komisija ni storila napake s tem, da je navedla, da je bil cilj te izmenjave informacij omejevanje konkurence.

- 196 V zvezi s trditvami, ki se nanašajo na domnevno pozitiven vpliv navedenih izmenjav informacij na konkurenco, iz točk 139 in 140 te sodbe izhaja, da namen upoštevanja pozitivnih učinkov nekega ravnanja na konkurenco ni izključitev njegove opredelitve kot „omejevanje konkurence“ v smislu člena 101(1) PDEU. Take učinke je kot element okvira navedenega ravnanja vseeno treba ustrezno upoštevati pri opredelitvi tega ravnanja kot „omejevanje zaradi cilja“, v delu, v katerem je z njimi mogoče omajati celovito presajo zadostne stopnje škodljivosti zadevnega tajnega dogovarjanja z vidika konkurence.

- 197 Vendar je Sodišče razsodilo, da je za to upoštevanje potrebno, da so pozitivni učinki na konkurenco ne le potrjeni in upoštevni, ampak tudi značilni za zadevni sporazum. Poleg tega zgolj zaradi obstoja takih pozitivnih učinkov na konkurenco še ni mogoče zavrniti opredelitve kot „omejevanje zaradi cilja“. Ti pozitivni učinki na konkurenco – ob predpostavki, da so potrjeni, upoštevni in značilni za zadevni sporazum – morajo biti dovolj pomembni, da je mogoče zaradi

njih razumno podvomiti o zadostni škodljivosti zadevnega sporazuma z vidika konkurence in torej o njegovem protikonkurenčnem cilju (sodba z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točke od 105 do 107).

- 198 V zvezi s tem je treba navesti, da trditve družb HSBC temeljijo na trditvi, da je v interesu strank banke, ki je vzdrževalec trga, da ta zmanjša negotovost glede ravni „mid“ na trgu, da bi zmanjšala razmik nakup/prodaja. Tako zmanjšanje negotovosti naj bi trgovalcem tako omogočilo, da tem strankam ponudijo ugodnejše cene.
- 199 Vendar tudi če bi bila taka trditev dokazana, ne zadostuje za razumen dvom o zadostni škodljivosti zadevne izmenjave informacij z vidika konkurence.
- 200 Družbe HSBC namreč same priznavajo, da „mids“ odražajo dvostranska in zasebna pogajanja med vzdrževalci trga in da zmanjšanje negotovosti glede srednjih cen, ki iz tega izhaja, omogoča zmanjšanje tveganj, ki jih imajo trgovalci zaradi vzdrževanja trga.
- 201 Komisija je v točki 395 obrazložitve spornega sklepa v zvezi s tem poudarila, da zadevne izmenjave informacij precej presegajo izmenjavo javnih informacij in da je njihov cilj povečanje preglednosti med udeleženci ter s tem znatno zmanjšanje običajne negotovosti, ki je neločljivo povezana s trgov, v korist udeležencev in v škodo drugih gospodarskih subjektov na trgu. Menila je, da so banke, ki so sodelovale pri omejevalnem sporazumu, tako razkrile informacije o temeljnih vidikih njihove strategije in njihovega ravnanja na trgu, kar naj bi znatno zmanjšalo negotovosti, ki so značilne za trg, na katerem je obvladovanje tveganja in negotovosti eden od ključnih parametrov konkurence.
- 202 Kot pa je bilo opozorjeno v točkah 113 in 114 te sodbe, zahteva po samostojnosti iz člena 101 PDEU močno nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med temi subjekti, ki bi bodisi vplival na ravnanje dejanskega ali potencialnega konkurenta na trgu bodisi takemu konkurentu razkril ravnanje, za katero se je subjekt odločil ali ki se ga namerava držati na tem trgu, kadar je cilj ali končna posledica teh stikov vzpostavitev konkurenčnih razmer, ki ne ustrezajo normalnim razmeram na zadevnem trgu.
- 203 Zato je treba v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 116 te sodbe, šteti, da ima izmenjava informacij, ki lahko odpravi negotovost pri zainteresiranih osebah glede datuma, obsega in načinov prilagajanja ravnanja na trgu, ki ga bodo opravila zadevna podjetja, protikonkurenčni cilj, ne glede na neposredne učinke na cene, ki jih plačajo končni potrošniki.
- 204 Ker je Komisija ugotovila, da so izmenjave informacij o srednjih cenah znatno zmanjšale negotovosti, ki so značilne za trg, na katerem je obvladovanje tveganja in negotovosti eden od ključnih parametrov konkurence, je ta ugotovitev zadostovala za ugotovitev, da so te izmenjave informacij pomenile omejevanje konkurence zaradi cilja v smislu člena 101(1) PDEU.
- 205 V teh okoliščinah na podlagi trditve družb HSBC, da so te izmenjave informacij omogočile ponudbo ugodnejših cen za stranke zadevnih bank, ni mogoče razumno podvomiti o škodljivosti teh izmenjav za konkurenco na zadevnem trgu.
- 206 Glede na navedeno je treba očitek, s katerim se izpodbija utemeljenost opredelitve izmenjave informacij o srednjih cenah kot omejevanje zaradi cilja, zavrni.

– Očitek, s katerim se izpodbija utemeljenost opredelitve izmenjav informacij o trgovalnih pozicijah kot omejitve zaradi cilja

- 207 Iz istih razlogov, kot so navedeni v točkah od 162 do 164 izpodbijane sodbe, in ob upoštevanju točk 151 in 152 te sodbe je treba zavrni trditve družb HSBC v zvezi z opredelitvijo, na eni strani, pogovorov z dne 13. in 28. februarja ter 19. marca 2007 ter, na drugi strani, pogovorov z dne 12. in 16. februarja 2007.
- 208 Ker točke od 165 do 195 izpodbijane sodbe v okviru te pritožbe niso bile izpodbijane, je treba ugotoviti, da je presoja Splošnega sodišča v zvezi s tem očitkom postala pravnomočna.

Drugi, tretji in četrti tožbeni razlog: opredelitev Komisije, da je kršitev enotna in trajajoča

- 209 Drugi, tretji in četrti tožbeni razlog je treba preučiti v enakem vrstnem redu, kot je to storilo Splošno sodišče v izpodbijani sodbi.
- 210 Drugi tožbeni razlog, s katerim družbe HSBC izpodbijajo obstoj „celovitega načrta“ z enotnim ciljem, je treba iz istih razlogov, kot so navedeni v točkah od 209 do 237 izpodbijane sodbe, in ob upoštevanju točk od 162 do 172 te sodbe zavrni.
- 211 V zvezi s četrtem pritožbenim razlogom, s katerim družbe HSBC izpodbijajo seznanjenost zadnjenavedenih družb s kršitvenim ravnanjem drugih udeležencev, je treba, tako kot je to storilo Splošno sodišče v točki 247 izpodbijane sodbe, razlikovati med manipulacijo z dne 19. marca 2007 in njeno morebitno ponovitvijo na eni strani ter drugimi ravnanji, ki jih je Komisija upoštevala kot del enotne in trajajoče kršitve, na drugi strani.
- 212 Na prvem mestu, trditve družb HSBC v zvezi z manipulacijo z dne 19. marca 2007 in njeno morebitno ponovitvijo je treba iz istih razlogov, kot so navedeni v točkah od 248 do 262 izpodbijane sodbe, in ob upoštevanju točk od 182 do 185 te sodbe zavrni.
- 213 Na drugem mestu, ker obrazložitev iz točk od 263 do 274 izpodbijane sodbe v okviru te pritožbe ni bila izpodbijana, je treba ugotoviti, da je presoja Splošnega sodišča v zvezi s seznanjenostjo družb HSBC s sodelovanjem drugih bank pri drugih ravnanjih v okviru enotne in trajajoče kršitve postala pravnomočna.
- 214 Nazadnje, glede tretjega tožbenega razloga, ki se nanaša na namen družb HSBC, da sodelujejo pri enotni in trajajoči kršitvi, obrazložitev iz točk od 275 do 280 izpodbijane sodbe v okviru te pritožbe ni bila izpodbijana in je zato postala pravnomočna.

Peti tožbeni razlog: kršitev domneve nedolžnosti, pravice do dobrega upravljanja in pravice do obrambe

Trditve strank

- 215 Družbe HSBC trdijo, da je bila s sklepom o poravnavi vnaprej določena odgovornost družb HSBC in da se je z njim nepopravljivo poseglo v njihovo pravico do izjave. Na podlagi navedenega ugotavljajo, da bi bilo treba sporni sklep razglasiti za ničen na eni strani zaradi kršitve domneve nedolžnosti, na drugi strani pa zaradi kršitve načel dobrega upravljanja in spoštovanja pravice do

obrambe. Sklicujejo se tudi na izjave takratnega komisarja, pristojnega za konkurenčno politiko, glede rezultatov preiskave v zvezi z instrumenti EIRD že pred sprejetjem spornega sklepa. Prav tako poudarjajo, da niso imele možnosti predložiti pripomb na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, naslovljeno na stranke, ki so se odločile poravnati.

216 Komisija predlaga zavrnitev tega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča

– Kršitev domneve nedolžnosti in pravice do obrambe

217 Družbe HSBC trdijo, da je bila s sprejetjem sklepa o poravnavi v okviru mešanega postopka kršena domneva nedolžnosti, ker je bila s tem sklepom vnaprej določena njihova odgovornost in se je z njim nepopravljivo poseglo v njihovo pravico do izjave.

218 Kot je bilo opozorjeno v točki 90 te sodbe, mora sodišče Unije, da bi preverilo, ali je Komisija v okviru mešanega postopka spoštovala domnevo nedolžnosti, preučiti sklep, s katerim se je končal postopek poravnave, in njegovo obrazložitev v celoti ob upoštevanju posebnih okoliščin, v katerih je bil ta sklep sprejet.

219 V skladu s sodno prakso, navedeno v točkah 79 in 80 te sodbe, je treba preveriti, prvič, ali je Komisija v sklepu o poravnavi ravnala z zadostno redakcijsko previdnostjo, da bi se izognila prezgodnji sodbi glede sodelovanja družb HSBC pri omejevalnem sporazumu, in drugič, ali so bila sklicevanja na te družbe v tem sklepu potrebna.

220 Na prvem mestu, glede redakcijske previdnosti, s katero bi morala ravnati Komisija, je sklep o poravnavi vseboval, kot je med drugim navedla Komisija v točki 529 obrazložitve spornega sklepa, različne izrecne pridržke, da bi se izognilo vzpostavitvi kakršne koli odgovornosti strank, ki niso sklenile poravnave, zlasti družbe HSBC.

221 Tako je Komisija v točki 3 obrazložitve sklepa o poravnavi pojasnila, da ta sklep temelji na dejstvih, ki so jih v tej fazi postopka priznale zgolj stranke poravnave, in da se z navedenim sklepom ne vzpostavlja odgovornost strank, ki niso sklenile poravnave, za kakršno koli sodelovanje pri kršitvi konkurenčnega prava Unije v obravnavani zadevi. Tako pojasnilo je bilo ponovljeno v točki 40 obrazložitve navedenega sklepa.

222 Prav tako je Komisija v opombi 4 sklepa o poravnavi navedla, da so bila ravnanja iz tega sklepa, ki so se nanašala na stranke, ki niso sklenile poravnave, navedena izključno za ugotavljanje odgovornosti strank, ki so sklenile poravnavo, za kršitev člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP.

223 Glede na te elemente je treba ugotoviti, da je Komisija ravnala z zadostno redakcijsko previdnostjo, s tem da je izpostavila dejstvo, da ni bila pozvana k odločanju o sodelovanju družb HSBC pri domnevnem omejevalnem sporazumu.

224 S tem se je Komisija izognila vsakršnemu namernemu ali celo dokončnemu domnevanju o odgovornosti teh družb. Prav tako se je v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 80 te sodbe, vzdržala izražanja vsakršne prezgodnje sodbe, čeprav potencialne, o tej odgovornosti.

- 225 Na drugem mestu, v zvezi s presojo, ali so bila sklicevanja na družbe HSBC v sklepu o poravnavi potrebna, je treba opozoriti, da se mora Komisija v okviru mešanega postopka, ki vodi do sprejetja zaporednih sklepov, pod nadzorom sodišča Unije izogibati posredovanju več informacij o vpletenosti tretje osebe, kot je potrebno za opredelitev odgovornosti naslovnikov tega sklepa (glej v tem smislu sodbo z dne 18. marca 2021, Pometon/Komisija, C-440/19 P, EU:C:2021:214, točka 77 in navedena sodna praksa).
- 226 V zvezi s tem je iz točk 3, 36, 37 in 40 obrazložitve ter opombe 4 sklepa o poravnavi razvidno, da so bile v opisu dogodkov iz tega sklepa omembe strank, ki niso sklenile poravnave, omejene na to, kar je nujno potrebno za dobro razumevanje dejanskega stanja v obravnavani zadevi.
- 227 Prav tako pri pravni presoji ni bilo nobenega posamičnega sklicevanja na stranke, ki niso sklenile poravnave, niti posamično niti skupaj. Poleg tega ob upoštevanju redakcijske previdnosti Komisije v sklepu o poravnavi ni bilo nobenih ugotovitev v zvezi s temi strankami.
- 228 Kot je Komisija poudarila v točki 533 obrazložitve spornega sklepa, v tem okviru redka sklicevanja na sodelovanje drugih deležnikov, ki niso stranke poravnave, v sklepu o poravnavi ne morejo privedi do kakršnih koli ugotovitev glede strank, ki niso sklenile poravnave.
- 229 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da so bila ta sklicevanja nujno potrebna za razumevanje in ugotavljanje dejanskega stanja, tako da so bila združljiva z domnevo nedolžnosti.
- 230 Take ugotovitve ne omajajo trditve družb HSBC, ki se nanašajo na to, da je Komisija v opombi 4 sklepa o poravnavi izraz „stranke“ opredelila kot „vsa podjetja, ki so predmet postopka“, in da se je med drugim v točki 36 obrazložitve tega sklepa pri opisu zadevnih ravnanj sklicevala na dvostranske stike med skupino Barclays in temi družbami.
- 231 Sklicevanj na stranke, ki niso sklenile poravnave, vključno z družbami HSBC, je namreč malo in v nasprotju s tem, kar trdijo zadnjenavedene družbe, teh sklicevanj ni v oddelku 5 sklepa o poravnavi, naslovljenem „Pravna presoja“. Poleg tega, kot izhaja iz ugotovitev, navedenih zlasti v točki 226 te sodbe, so ta sklicevanja le opisna in ne vsebujejo nobene izrecne ali implicitne presoje pravnega položaja teh družb. V okviru mešanega postopka, ki je privedel do sprejetja dveh zaporednih sklepov, so navedena sklicevanja objektivno potrebna za ugotovitev odgovornosti strank poravnave.
- 232 Zato je treba zavrniti trditve družb HSBC, ki se nanašajo na to, da sklep o poravnavi vsebuje elemente, ki so privedli do kršitve domneve nedolžnosti.
- 233 Zavrniti je treba tudi trditve, ki se nanašajo na to, da naj bi bila s tem sklepom kršena pravica teh družb do obrambe, saj ni sporno, da jim je Komisija poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, da so imele dostop do spisa in da so imele možnost predstaviti svoje stališče pred sprejetjem spornega sklepa.

– *Kršitev pravice do dobrega upravljanja*

- 234 Na prvem mestu, družbe HSBC trdijo, da je Komisija z javnimi izjavami takratnega komisarja, pristojnega za politiko konkurence, v letih 2012 in 2014 kršila pravico do dobrega upravljanja.

- 235 V zvezi s tem je treba spomniti, da morajo institucije, organi, agencije in uradi Unije spoštovati temeljne pravice, ki jih zagotavlja pravo Unije, med katerimi je pravica do dobrega upravljanja, ki je določena v členu 41 Listine. Prvi odstavek tega člena med drugim določa, da ima vsakdo pravico, da institucije, organi, uradi in agencije Unije njegove zadeve obravnavajo nepristransko.
- 236 Zahteva po nepristranskosti je namenjena zagotavljanju enake obravnave, ki je temelj Unije. Namen te zahteve je predvsem izogniti se položajem mogočih konfliktov interesov pri uradnikih in uslužbencih, ki delujejo v imenu institucij, organov, agencij in uradov. Ob upoštevanju temeljnega pomena zagotavljanja neodvisnosti in celovitosti notranjega delovanja in zunanje podobe institucij, organov, agencij in uradov Unije zahteva po nepristranskosti zajema vse okoliščine, ki jih mora uradnik ali uslužbenec, ki mora odločiti o zadevi, razumno šteti za take, da lahko v očeh tretjih oseb vplivajo na njegovo neodvisnost na tem področju (sodba z dne 27. marca 2019, August Wolff in Remedias/Komisija, C-680/16 P, EU:C:2019:257, točka 26 in navedena sodna praksa).
- 237 Kot je bilo opozorjeno v točki 77 te sodbe, morajo institucije, organi, uradi in agencije Unije spoštovati oba vidika zahteve po nepristranskosti, in sicer na eni strani subjektivno nepristranskost, v skladu s katero noben član zadevne institucije, ki vodi postopek v zadevi, ne sme biti pristranski in ne sme imeti osebnih predsodkov, in na drugi strani objektivno nepristranskost, v skladu s katero mora ta institucija zagotoviti zadostna jamstva, da se izključi vsak upravičen dvom o morebitnem predsodku.
- 238 Ker družbe HSBC izpodbijajo javne izjave takratnega komisarja, pristojne za politiko konkurence, je treba ugotoviti, da se njihov očitek v bistvu nanaša na prvi vidik načela nepristranskosti.
- 239 V zvezi s tem je treba razlikovati med izjavami iz leta 2012, ki so bile podane pred sprejetjem sklepa o poravnavi, in izjavami iz leta 2014, ki so bile podane po njegovem sprejetju.
- 240 Na eni strani, glede izjav iz leta 2012 je treba ugotoviti, da so te izjave splošne, tako da jih ni mogoče šteti za izraz pristranskosti takratnega komisarja, pristojnega za politiko konkurence, v razmerju do družb HSBC, ali njegove domneve o krivdi.
- 241 Na drugi strani družbe HSBC v zvezi z izjavami iz leta 2014 trdijo, da je takratni komisar, pristojen za politiko konkurence, javno podal izjave, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da je že pred koncem preiskave prišel do zaključkov.
- 242 Res je, da nekatere od teh izjav vključujejo izražanje, ki ne ustreza zadržanosti, ki bi jo bilo pričakovati od člana Komisije, odgovornega za politiko konkurence, v tekoči zadevi. Vendar te izjave ne morejo vzbuditi dvoma o nepristranskosti, s katero je Komisija vodila preiskavo zadevne kršitve. Zato navedene izjave same po sebi ne vplivajo na zakonitost spornega sklepa, ki ga je sprejel komisarski kolegij.
- 243 Iz teh izjav namreč izhaja, da je takratni komisar, pristojen za politiko konkurence, javnost zgolj obvestil o tekoči preiskavi, pri čemer je navedel, da se ta zadeva nadaljuje po sprejetju sklepa o poravnavi. V teh okoliščinah navedene izjave niso razkrile informacij, ki jih ta sklep ne vsebuje. Na podlagi dejstva, da je bilo iz teh izjav razvidno, da je Komisija za stranke, ki niso sklenile poravnave, pripravljala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ob upoštevanju začasnosti tega dokumenta ni mogoče sklepati, da je Komisija odločitev o njihovi odgovornosti sprejela pred koncem preiskave. Prav tako to obvestilo ne nakazuje na obstoj pristranskosti tega komisarja v razmerju do družb HSBC ali njegovega predsodka glede njihove krivde.

- 244 Nazadnje je treba zavriniti trditev družb HSBC, da je evropski varuh človekovih pravic ugotovil nepravilnost v zvezi s takratnim komisarjem, pristojnim za politiko konkurence, zaradi javnih izjav, navedenih v točki 234 te sodbe.
- 245 Spomniti je namreč treba, da ugotovitve varuha človekovih pravic o obstoju „slabega upravljanja“ sodišča Unije ne zavezujejo in so lahko zgolj indic, da je zadevna institucija kršila načelo dobrega upravljanja. Postopek pred Evropskim varuhom, ki ni pristojen za sprejemanje zavezujočih odločitev, je za državljane Unije namreč alternativno zunajsodno sredstvo glede na vložitev tožbe pri sodišču Unije, ki ustreza posebnim merilom in nima nujno istega cilja, kot ga ima sodno varstvo (glej v tem smislu sodbo z dne 25. oktobra 2007, Komninou in drugi/Komisija, C-167/06 P, neobjavljena, EU:C:2007:633, točka 44).
- 246 Ob upoštevanju razlogov iz točk od 240 do 243 te sodbe pa ugotovitve varuha človekovih pravic v zvezi z javnimi izjavami, navedenimi v točki 234 te sodbe, same po sebi ali skupaj z drugimi elementi spisa ne morejo dokazati obstoja kršitve pravice do dobrega upravljanja.
- 247 Glede na navedeno je treba trditve družb HSBC, ki se nanašajo na kršitev pravice do dobrega upravljanja, in zato peti tožbeni razlog zavriniti.

Sklepna ugotovitev glede tožbe pred Splošnim sodiščem

- 248 Tožba družb HSBC se v delu, v katerem se nanaša na razglasitev ničnosti člena 1 spornega sklepa in podredno člena 1(b) tega sklepa, zavrne.

Stroški

- 249 Sodišče v skladu s členom 184(2) Poslovnika Sodišča odloči o stroških, če je pritožba utemeljena in če samo dokončno odloči v sporu.
- 250 V skladu s členom 138(1) Poslovnika, ki se v pritožbenem postopku uporablja na podlagi člena 184(1) tega poslovnika, se neuspeli stranki na predlog naloži plačilo stroškov. Člen 138(3) navedenega poslovnika določa, da vsaka stranka nosi svoje stroške, če vsaka uspe samo deloma.
- 251 V obravnavanem primeru so družbe HSBC predlagale, naj se Komisiji naloži plačilo stroškov postopka na prvi stopnji in pritožbenega postopka, ta pa v fazi pritožbe in deloma na prvi stopnji ni uspela s svojimi predlogi. Družbe HSBC s svojimi predlogi na prvi stopnji delno niso uspele.
- 252 V teh okoliščinah je treba Komisiji naložiti plačilo stroškov pritožbenega postopka. Vsaka stranka nosi svoje stroške v zvezi s tožbo pred Splošnim sodiščem.
- 253 Poleg tega lahko Sodišče na podlagi člena 140(3) v povezavi s členom 184(1) istega poslovnika intervenientu naloži, da nosi svoje stroške.
- 254 Družbe Crédit agricole in družbe JP Morgan Chase kot intervenientke v pritožbenem postopku nosijo svoje stroške.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. Sodba Splošnega sodišča Evropske unije z dne 24. septembra 2019, HSBC Holdings in drugi/Komisija (T-105/17, EU:T:2019:675), se razveljavi v delu, v katerem je bila v točki 2 izreka navedene sodbe zavrnjena tožba, ki so jo v zadevi T-105/17 vložile družbe HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc in HSBC France, ki je postala HSBC Continental Europe, za razglasitev ničnosti člena 1 Sklepa Komisije C(2016) 8530 final z dne 7. decembra 2016 o postopku na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva AT.39914 – Evrski obrestni izvedeni finančni instrumenti) in, podredno, člena 1(b) tega sklepa.
2. Tožba, ki so jo v zadevi T-105/17 vložile družbe HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc in HSBC France, ki je postala HSBC Continental Europe, za razglasitev ničnosti člena 1 Sklepa C(2016) 8530 final in, podredno, člena 1(b) tega sklepa se zavrne.
3. Evropska Komisija nosi svoje stroške in stroške družb HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc in HSBC Continental Europe, nekdanje HSBC France, v zvezi s pritožbo ter svoje stroške v zvezi s postopkom na prvi stopnji.
4. Družbe HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc in HSBC Continental Europe, nekdanja HSBC France, nosijo svoje stroške v zvezi s postopkom na prvi stopnji.
5. Družbi Crédit agricole SA in Crédit agricole Corporate and Investment Bank nosita svoje stroške v zvezi s pritožbo.
6. Družbi JP Morgan Chase & Co. in JP Morgan Chase Bank, National Association, nosita svoje stroške v zvezi s pritožbo.

Podpisi